
TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

Necesitatea unei consfătuiri urgente a delegaților secțiilor și despărțămintelor noastre

Preș. Dr. I. Moldovan.

Când a fost transformată revista noastră într'un buletin de tehnică culturală, aveam speranța că prin publicarea cât de largă a experiențelor bune din despărțămintele noastre și a îndemnurilor practice venite dela centru sau din secții, vom putea ușura generalizarea mai rapidă, atât a gândurilor bune, cât și a realizărilor utile. Iar pentru a da prilejul unor expuneri mai ample a unor probleme deosebită actualitate și la discuția lor contradictorie, am convocat cu ocazia ultimelor adunări generale în ședințe speciale și pe reprezentanții despărțămintelor, pentru ca la lămurirea acelor probleme să contribuie persoanele cu cea mai mare experiență practică. Nădejtile noastre nu s'au împlinit decât în parte. Reprezentanții despărțămintelor nu se prea îndeamnă de a ne ajuta cu scrisul lor, iar ședințele lor cu ocazia adunărilor generale s'au dovedit impropriu pentru discuții mai ample și lămuritoare.

Angajarea dlui I. Breazu ca secretar de propagandă, ca organ de legătură între centru și despărțăminte, activitatea d-sale informativă și lămuritoare, înseamnă incontestabil un mare progres în direcția care ne interesează. Cu toate acestea însă contactul direct între reprezentanții despărțămintelor rămâne necesar, pentru ca prin efort

comun, prin punerea la contribuție a experienței tuturor, să putem ajunge mai repede la acceptarea și generalizarea îndemnurilor bune. Iată pentru ce a fost binevenită propunerea dlui Alexandru Lupeanu—Blaj de a convoca cel puțin odată la an pe președinții despărțămintelor pentru o zi sau două la Cluj, în scopul de a discuta și lămurii problemele de actualitate deosebită.

Comitetul central, în ședința din 6 Martie c., a hotărât a convoca pe dnii președinți ai secțiilor și despărțămintelor noastre sau pe delegații lor pe zilele de 8 și 9 Mai (ora 10 a. m.) la Cluj, în localul „Astrei” (Calea Moșilor, căminul de ucenici), pentru un schimb de vederi în următoarele chestiuni:

1. Școli și cursuri pentru țărani, țărance, meseriași și muncitori;

2. Ziua „Astrei”;

3. Păstrarea și regenerarea portului, dansul și cântecul românesc.

4. Alcătuirea de programe de activitate speciale pentru despărțămintele din ținuturi cu probleme etnice proprii (d. e. Secuime, Munții Apuseni, Granița de vest);

5. Șoimii Carpaților.

Se vor putea pune în discuțiune în limita timpului disponibil și alte chestiuni de actualitate. Se cere însă, ca aceste chestiuni să ni se comunice din vreme, pentru a le putea scrie și discuta în ordinea importanței lor.

Rezultatul consfătuirilor noastre va putea să fie rodnic numai atunci, când participarea delegațiilor secțiilor și despărțămintelor va fi cât mai largă.

Constituirea „Regionalei Astei Bănăţene“

(Timişoara 28 Februarie 1937).

Cuvânt rostit de **Dr. G. Preda**, vicepreşedinte al „Astei“.

Onorată adunare,

Comitetul Central al Asociaţiei culturale „Astra“, convocându-vă în această adunare de constituire a Regionalei din Banat, mi-a dat, la propunerea dlui preşedinte, plăcuta însărcinare să o prezidez.

Am primit cu multă mulţumire sufletească această hotărîre a comitetului, deoarece la îndatoririle mele ca vicepreşedinte al „Astei“, se adaugă şi un imbold sufletesc, pornit din bunele impresii primite din Banat şi dela bănăţeni, care mă îndeamnă să vin aici.

Banatul pentru mine este colţul pitoresc al ţării româneşti, cu privelişti încântătoare, cu bogăţii naturale, cu un farmec specific, etnic, manifestat prin atât de frumoase cântece, dansuri şi costume.

Banatul este regiunea unde eroismul de pe câmpul de luptă (dovedit încă din 1479 pe Câmpia Pâinei, de Pavel Chinezul), colaborează cu munca pe teren intelectual, cu apostolatul cultural, exprimat nu numai prin marii dascăli, precum au fost: Constantin Loga, Dumitru Ţichindeal, etc., dar prin atâţia oameni de ştiinţă, literaţi, doctrinari sociologi, politici şi economişti etc., printre cari menţionez pe: Ioan Popovici-Bănăţeanu, Victor Vlad-Delamarina, Aurel C. Popovici, Vincenţiu Babeş, Cortolan Brediceanu, I. Ungureanu, etc.

Banatul este apoi regiunea ospitalieră, care a primit cu dragoste frăţească nu numai pe pandurii lui Tudor Vladimirescu, nu numai pe Oltenii năpăstuiţi, din Gorj şi Mehedinţi, dar pe atâţi intelectuali şi apostoli culturali, veniţi izolaţi sau pentru congrese, adunări generale, etc.

Personal, nu pot uita binevoitoarea primire, buna înţelegere şi ospitalitate, de care m'am bucurat acum 10 ani, când am avut prilejul fericit de a veni la dvs., pentru reorganizarea despărţământului Timişoara.

Vrednicia bănăţenilor s'a arătat din timp şi faţă de bătrâna noastră Asociaţie culturală „Astra“.

Încă din 1896 (precum o spune: Ion Miteu-Moldovan — la adunarea generală dela Lugoj) „s'a făcut primul pas de scoborîre de pe coastele munţilor şi s'a înaintat spre marginile extreme ale tărîmului ocupat de neamul nostru“.

Încă din acel an, o spune mai târziu fostul preşedinte al „Astrei“, inimosul şi adâncul cugetător bănăţean Dr. Alexandru Mocsonyi, s'a proclamat: „principiul solidarităţii naţionale, pe terenul cultural, dărîmîndu-se zidul de despărţenie dintre fraţii de acelaşi neam, setoşi de aceeaşi cultură“.

De atunci şi pînă astăzi foarte mulţi fii ai Banatului şi-au câştigat merite nepieritoare prin munca depusă în serviciul „Astrei“ şi la loc de frunte se cuvine să punem, alături de fostul preşedinte Dr. A. Mocsonyi şi pe fostul prim-secretar al „Astrei“ Dr. Cornel Diaconovitch, ale căror uriaşe lucrări cunoscute de dvs., au contribuit la ridicarea pedestalului „Astrei“ şi la laurii ce împodobesc fruntea acestei societăţi culturale.

Onorată adunare,

Cunoaşteţi cu toţii ce a fost şi ce a însemnat „Astra“ pentru românii de dincoace de Carpaţi. Ştiţi prea bine că toată truda acelor ce au creiat-o, ca şi a acelor ce au continuat opera lor, a fost pornită din nobila năzuinţă de a scoate poporul român din reţeaua întunerecului, întinsă de trecutul regim unguresc, cu scop de desnaţionalizare.

Apropiînd Românii din părţile ardelenе, maramureşene, crişene şi bănăţene, înfrăţind şi mai mult pe credincioşii celor două biserici româneşti, „Astra“ a căutat să şi realizeze scopurile sale culturale şi naţionale, la un popor a cărui conştiinţă, rezistenţă şi solidaritate erau foarte mult întărite şi prin opreştinea regimului unguresc.

Icoana vieţii „Astrei“, momentele mai importante din activitatea ei din aceea a conducătorilor ei, se găesc, cred, în mintea celor mai vîrstnici, iar cei mai tineri le pot găsi în numeroasele studii şi publicaţiuni ale „Astrei“, în spe-

etal în numerele jubilară ale „Transilvaniei“, publicată la 25, 50 și 75 ani de existență ai ei.

În evoluția ei, a avut să suporte „Astra“, pe lângă vitregia vremurilor și multe alte greutăți. Pașii ei au fost uneori încetiniți prin lipsa resurselor materiale, prin neînțelegeri, prin desinteres etc., totuși, ea a pășit mereu înainte și dărilor de seamă anuale arată odată cu străduințele conducătorilor și bunele înfăptuiri.

După unire „Astra“, care avea în frunte ca președinte de onoare pe Regele Ferdinand I., la inițiativa vrednicului profesor universitar Dr. Iuliu Moldovan (actualul președinte) a lărgit programul, îndreptându-și în mod deosebit activitatea spre prosperarea *biologică* a neamului, convinsă fiind că această prosperare constituie baza validității individuale, criteriul hotărâtor al vieții familiare și al unei bune organizații sociale și de stat.

Continuând mai departe propaganda culturală și morală creștină, rămânând razimul puternic al naționalismului românesc, „Astra“ a căutat, pe lângă o propășire intelectuală, prin graiu și scris, pe lângă școli țărănești, universități populare, cursuri pentru adulți, reromânțare etc., să realizeze și scopuri mai speciale, prin anchete sanitare, cercetări monografice etc., prin tot ceea ce ar folosi la stabilirea bunului capital biologic și la păstrarea bunelor obiceiuri, datini și tradiții.

Bazată pe programul, care avea ca obiectiv satul și țărâniștea, ochii „Astrei“ s'au îndreptat negreșit — sub acest din urmă raport — și asupra românilor din satele bănățene al cărui capital biologic — trebuie să recunoaștem, — se găsește la o grea răspântie.

Depopulația Banatului, venită de cauze cunoscute de d-voastră, toți, a fost odată mai mult confirmată prin statistici și cercetări științifice, întreprinse de atâția oameni de știință, unii din ei fi ai Banatului, colaboratori ai „Astrei“ sau ai altor instituții sociale și culturale din țară.

Studiile natalității și mortalității infantile ale distinsului coleg Dr. Nemoianu, cercetările monografice ale prietenului Dr. Manoilă, acele ale doctorilor Râmneanțu, Selegeanu, profesor Rusmir, etc., constituiesc dovada intere-

sului pus de membrii „Astrei” pentru cercetarea mijloacelor de îndreptare a capitalului biologic, pentru păstrarea specificului etnic bănăţean, cu un cuvânt pentru studierea refacerii satelor bănăţene.

„Institutul de igienă socială” din Cluj, condus de tubitul nostru preşedinte Profesor Dr. Iuliu Moldovan, şi-a făcut — alături de „Astra” — un punct de onoare, nu numai din restabilirea bunului capital biologic şi moral al neamului, dar şi din tezurizarea etnicului regional, în special a cântecelor, dansurilor, costumelor, cu cari dvs. bănăţenii vă mândriţi şi vă veţi mândri.

Ținând pas cu vremurile, „Astra”, care astăzi are ca preşedinte de onoare pe M. S. Regele Carol II., face epocă vrednică de laudă, pentru care toţi conducătorii ţării, toate guvernele trebuie să-i arate recunoştinţa şi să o sprijine, cu atât mai mult cu cât opera începută de ea nu poate fi completată decât prin bogate resurse materiale, pe cari numai Statul le poate acorda.

Fiecare din despărţăminte „Astrei” din Banat a adus contribuţia preţioasă la realizarea scopurilor „Astrei”. Comitetul Central găseşte prilejul ca şi de astădată să le exprime prin glasul meu mulţumiri şi recunoştinţă.

Pentru o mai bună coordonare şi armonizare a activităţii acestor despărţăminte, pentru o mai bună utilizare a energiei intelectuale din această regiune şi la dorinţa exprimată de despărţăminte, de instituţiile culturale din Banat şi de atâta valoroşi intelectuali bănăţeni, Comitetul Central, în şedinţa sa din 6 Februarie, a. e. şi în conformitate cu art. 38 din statute, a hotărât înfiinţarea „Regionalei Astrei Bănăţene”, cu sediul în Timişoara.

V'am expus sumar motivele ce au determinat comitetul să hotărească înfiinţarea Regionalei. Di Dr. Marta, preşedintele organizator al Regionalei din Banat, vă va detalia, cred, împrejurările cari au condus pe localnici la crearea acestei noul organizaţiuni a „Astrei”.

Sunt perfect convins că dvs., cari sunteţi astăzi reuniţi pentru constituirea ei, veţi lucra în plină înţelegere frăţească, cu gândul curat, cu inima caldă, cu voinţa forte pentru ca această nouă organizaţie a „Astrei” să dea, în adevăr,

maximum de foloase pentru binele bănăţenilor, a poporul românesc şi, implicit, pentru ridicarea şi întărirea iubitei noastre ţări.

Nu pot deschide această adunare fără a nu aduce cele mai respectuoase omagii P. S. S. Episcop al Caransebeşului Dr. V. Lăzărescu, reprezentantul bisericii dominante ortodoxe şi dl Prepozit Capitular Brânzeu, reprezentantul bisericii unite, care ne onorează cu prezenţa dumnealor.

De asemenea îmi fac o deosebită plăcere să exprim cele mai distinse salutări domnilor: Kirişescu, secretar general al Ministerului Educaţiei Naţionale, General Bunescu, Comandantul Diviziei, Nistor, prefect al judeţului, Catalina, primar al municipiului, Teodorescu, rectorul Şcolii politehnice, V. Mioc, preşedintele Asociaţiei profesorilor, Coste, preşedintele filialei Caselor Naţionale, D-nei Ciobanu, preşedinta Reuniunii femeilor române, reprezentanţilor presei, precum şi celorlalţi reprezentanţi de instituţii sociale şi culturale ce s'ar găsi în sală.

Această selectă prezenţă constituie dovada interesului şi dragostei ce o poartă instituţiei noastre şi este pentru noi un stimul să păşim cât mai intensiv pe căile culturii, rămânând sentinele neadormite la căpătâiul naţional al naţiei româneşti.

Cu aceste sentimente şi dorinţe ieşite sincer din inima mea, care de sigur se găsesc şi în inimile dvs. şi cu salutul frăţesc şi călduros pe care vi-l transmite Comitetul Central, declar adunarea generală de constituire a „Regionalei Astrei Bănăţene“ deschisă.

Vorbirea de deschidere a dlui Dr. Alexandru Marta, Prim-preşedintele Curţii de Apel (Timişoara).

Onorată adunare generală!

Cetind istoria Transilvaniei de Gheorghe Bariţiu, scrisă în limbajul lui simplu, dar cu amănunte emoţionante, nu-mi vine să cred, că ar exista o inimă de român, să nu se cutremure de grozăviile, cărora poporul român a fost supus

și de întunecimea culturală, în care se găsea în epocile descrise în acele trei volume.

Una din cele mai triste epoci este aceea din timpul revoluției din 1848/49 și timpul, ce i-a urmat vreo două decenii, cari i-au adus și decepțiile binecunoscute și a făcut că conducătorii și poporul să nu mai aștepte de la nimeni nimic, pentru a-i scoate din situația tristă, în care se găseau, căci toți îi mințeau și să-și întoarcă spre sine însăși și către puterile sale de vleață privirile și gândurile.

În aceste revoluții și în cele anterioare ei, poporul român a ridicat arma, dar a fost înfrânt și din această tristă întâmplare nu se putea să nu tragă învățătura, că legea, limba și moșta nu se pot apăra numai cu arma și că trebuie să-și caute alte mijloace de apărare ale acestor patrimonii, pentru a căror păstrare s'a vărsat atâta sânge de strămoși, că pentru cucerirea dreptății neamului un mijloc este luminarea poporului; că lumina culturii e aceea care sporește spiritul de jertfă și energia pentru lupta spre un trai mai omenesc.

Din aceste nevoi ale poporului românesc s'a născut „Astra“ acum 76 de ani, acestui scop i s'au dedicat generațiile trecute cu însuflețire și cu sentimentul lăpădărel de sine fără de pereche, ceea ce impune și generației din prezent și celei din viitor datorită profundei grațitudinii. Pe lângă biserică și școală, „Astra“ a fost răspânditoarea culturii românești, ea îmbărbăta și încuraja rezistența națională, adunările ei generale erau acele prilejuri înălțătoare, de la cari fiecare din noi pleca înarmat cu o nouă energie și cu speranța mereu crescândă, că odată și odată va veni momentul dreptății noastre. Din grația Tatălui Ceresc mai suntem în vleață câțiva din acela, cari am trăit acele zile și putem face mărturisire, câtă dreptate a avut M. Sa iubitul nostru Suveran, când, la serbările din anul trecut, a spus: „Astra“ o pregătit unirea“. Este un adevăr, în fața cărui toată suflarea românească trebuie să se închine smerit și să urmeze pe de o parte pilda înaintașilor, iar pe de altă parte îndrumarea regală, de a menține dragostea din trecut și pentru consolidarea unirii într'o cultură specific românească, căci fără această unire consolidată,

cu una numai cu limba lăudată, dar cu faptele urite batjocorită, am distrage munca înaintaşilor mucenici şi apostoli şi ne-am dovedi urmaşi nedemni ai acelor generaţii, risipindu-ne moştenirea.

Este poate prea firesc şi omenesc, că după o victorie strălucită, de mult pregătită şi cu nerăbdare aşteptată, atât comandantul, cât şi soldaţii să pună la o parte arma, să se pună la puşină odihnă şi să stea o leacă şi la poveşti despre cele ce au fost şi s'au dus pentru totdeauna. Au drept la aceasta, numai că odihna aceasta şi mai ales poveştile, — care mai conţin şi cleveţiri urite, — să nu fie de prea lungă durată, căci cel furiş plânge, mocneşte şi pregătindu-se de revanş, pândeşte momentul lui, când va trebui să ne găsească iarăşi uniţi, aşa cum fuseserăm până la victoria strălucită a drepturilor neamului.

Şi privind în jurul nostru cu întristare vedem, că cei învinşi se mai ţin pe poziţii, ba au câştigat noi bastioane culturale şi economice, iar noi nu numai că nu l-am ajuns, ba în unele privinţe am dat chiar îndărăt, faţă de situaţia în care ne aflăm. Comandanţii, văzând pe de o parte sâr-guinţa şi munca asiduă pe toate terenele vieţii de stat şi sociale ale învinsului, iar pe de altă parte, că odihna prelungită a lor şi a soldaţilor periclitează rezultatul victoriei, că lenevirea şi moleşala le derutează energia, chiar în tinereţe fiind şi că lumea se complăce în gândul de a nu se lăsa stânjenită nici în vleaţa ei familiară, nici chiar de copii, iar pe cea condusă împreună cu semenii, o dispreţuieşte, o cleveţeşte.

Văzând că această îngrijorătoare situaţie se prezintă, în special, în Banat, ca un pericol ce trebuie înlăturat fără întârziere, s'au adunat la sfat conducătorii spre a vedea ce e de făcut, căci continuarea acestei vieţi duce la dezastru.

Şi cum trecutul l-a învăţat, că refugitul neamul nu-l poate avea altundeva decât în cultură, prin ea la morală şi prin morală şi întoarcerea celor rătăciţi la învăţăturile creştineşti la un bun sufletesc şi la unul trupesc, au apelat iarăşi la biserică, şcoală şi auxiliarul lor la „Astra“, care le-au fost şi până aci la îndemână.

Încă sub președinția marelui cărturar Vasile Goldiș s'a dat din partea „Astrei“ alarma. Lumea însă nu s'a mișcat, Banatul a cântat mai departe și-a încântat în primul loc pe fiii săi și apoi toată lumea, în schimb însă statisticienii îi arătau, că în fiecare an îi pierde câte un sat de circa 900—1000 suflete și i s'a dat să vadă, că ne creștem copiii la școli — și mai puțin la meserii și negustorii, — dar ei în viața economică nu află așezare, că bastioanele naționalismului și, în parte și ale culturii românești de pe aceste platouri, clădite de cei bătrâni cu truda omului de bine, stau fără sprijinul trebuincios întăririi și prosperării și că ne-am divizat și ne clefetim.

Cu un cuvânt am ajuns pe un povârniș, pe care mergem tot mai la vale, cu toate eforturile de a împiedeca această alunecare, a câtorva oameni de bine, cari ne sunt cunoscuți îndeajuns și cărora naștunea — de sigur — le va fi recunoscătoare.

Vorbii de câțiva oameni de bine, nu de întreg Banatul și nu de toți aceia, cari ar fi putut și ar putea face pentru binele acestui colț de țară aceea ce *ar trebui să se facă*.

Și văzând, că aceea ce s'a făcut nu este suficient, la chemarea celor cu frăgere de inimă și pentru Banatul nostru, acum doi ani s'au adunat, în frunte cu dl lultu Moldovan, profesor universitar, președintele „Astrei“, înalții prelați de ambele confesiuni, președinții despărțămintelor „Astrei“, președinții diferitelor societăți culturale locale și din provincie și din acest sfat a ieșit ideea unirii și contopirii tuturor societăților culturale românești din Banat, alegându-se o comisiune spre a pregăti lucrurile, găsind că numai pe lângă o conducere unică vor avea toate eforturile rezultatul dorit.

Această unire n'a succes, căci toate societățile, mândre de rezultatul activității lor de până acum, au găsit mai potrivit a rămâne cu ființa lor, făgăduind însă cea mai largă și sinceră colaborare și mână de ajutor, ca „Astra“, unindu-și cei puțin despărțămintele sale într-o „Regională bănățeană“, să poată lua iarăși avântul din trecut, stând în

fruntea tuturor societăților și veghind la îndeplinirea datorișelor tuturorora față de neam.

Intru îndeplinirea obligașunilor sale, comisiunea a făcut toate pregătirile ce le-a crezut necesare pentru înfiinșarea acestui organ unitar de cultură, în care își poate găsi așezare onorifică și prilej de muncă oricine își iubește patria și neamul și a pus la dispoziție apelul ce vă este cunoscut.

Văzând semnăturile atâtor personalități înalte, comisiunea își permite a crede, că înfiinșarea regionalei a devenit o necesitate sufletească a Banatului, că el numai dela această unire mai așteaptă o mângătere și chiar salvarea sa, împreună cu înalșii semnatari ai apelului a invitat pe toți cei de bine, — arătându-le cauza și scopul regionalei, — la adunarea de azi.

Am mandatul dela acea onorată comisiune, să propun onoratel adunări și să vă rog, frași și surori bănățene, să acceptași și să votași cu aclamașione înfiinșarea „Regionalei Astrei Bănățene“.

Vorbirea dlui președinte al „Regionalei Astrei Bănățene“, Dr. Sabin Evușianu.

*Domnule Președinte,
Onorată Adunare Generală,*

In fața votului D-Doastre, întocmai ca preotul în fața jertfelnicului, mă simt copleșit și gata de mărturisire:

N'am râvnit cinștiri și comandamente, dar dacă mi s'au dat le-am considerat ca răspunderi și îndatoriri.

Cinștirea de care m'ași învrednicit, lăsași-o deci și de astădată, să treacă, înmulșit, asupra tuturor cari vor lucra pentru bună-sporirea „Regionalei Astrei Bănățene“, ce-a luat fiinșă azi, în numele Domnului și din vrerea despărșămintelor ei, nu numai ca un simbol de solidarizare a energiilor creatoare din această provincie, dar mai presus de toate cu hotărșirea de a reconstitui, prin aceste energii,

patrimoniul bănăţean şi a-l integra cinstit şi sănătos, în patrimoniul naţional. Eu votu servi, din tot sufletul şi din tot eugetul meu, această hotărâre.

Imi dau prea bine seama, că munca noastră poate nu va fi nici uşoară, nici netedă, nu atât din cauza naturii lucrurilor, cât mai ales din cauza imperfecţiunilor naturii omeneşti.

Dacă însă cei credincioşi vom lepăda dela noi toată grija lumească şi ne vom apropia de jertfelnicul comun, fără prihană, ca fraţii buni, lăsând în afară de această preocupare cele ce ne deosebesc şi ne frământă, personal sau ca grupare, vom fi netezit calea şi vom fi uşurat mănecarea la noul drum, spre mulţumirea noastră şi spre cinstea steagului ce desfăşurăm.

Atât dorim: o destindere, o colaborare sinceră şi curată, o solidarizare a tuturor celor ce locuiesc acest Banat şi vor să activeze cu dragoste, cu pricepere şi cu sânge, pentru a-l cerceta şi cunoaşte în toată realitatea lui, cu toate defectele şi neajunsurile şi cu toate calităţile, — spre lecuirea celor dintâi şi spre păstrarea şi potenţarea celor din urmă, ca sufletul bănăţenesc, astfel regenerat, să fie o contribuţie mândră şi puternică în unitatea sufletească a neamului nostru românesc.

Dar dacă va fi dat ca drumul nostru să nu fie uşor şi neted, nu va fi — din feteire — nici peste puterile noastre, pentrucă avem înaintea noastră cărări bătătorite.

Istoria cultural-socială a Banatului numără o seamă de bărbaţi înmoşi şi luminaşi, care au binemeritat pentru problemele şi realizările bănăţene. Ne închinăm cu toată pietatea memoriei lor.

Generaţiile de azi au, de altă parte, tot atâtă ilustraţie reprezentanţi, harnici şi modeşti muncitori pentru acest Banat sbuciumat, frământat, contaminat, decimat şi, totuşi, atât de bogat în toată privinţa, încât a fost numit de o parte „grânar“, de altă parte „pământ elastic al talentului“. Singuraticii şi instituţii, particulari şi oficialităţi, se preocupă tot mai mult de problemele bănăţene. Unii au rămas la ideologii şi postulate, cei mulţi, dela tinerii studenţi până la intelectuali formaşi, au coborât, ca echipieri, pe teren,

alții, ajutați cu multă înțelegere de organe administrative, au trecut la realizări. O întreagă gamă de strădanți, cei izolate, cei mai compacte, pentru a-i asigura Banatulul vleața pe care ar trebui s'o aibă și pe care ar merita-o. Toată admirația și recunoștința noastră acestor muncitori, știuți și neștiuți.

„Regionala Astei Bănățene“, solidarizând în jurul problemelor specifice bănățene toate energiile active, colaborând cu toate instituțiile și asociațiile culturale și sociale și având, desigur, sprijinul neprecupețit al autorităților de tot felul, dorește doar să lărgească aceste cărări bătătorite, prin coordonarea programatică și metodică a tuturor strădanților cari s'au devotat și se vor devota specificului bănățenesc, cu gândul curat de a-l menține protector și creator pentru țara românească.

În mod voit am accentuat, de fiecare dată, integrarea patrimoniului bănățean în patrimoniul național, — păstrarea și potențarea sufletului bănățean, ca o mândră și puternică contribuție în unitatea sufletească a neamului românesc și devotare specificului bănățean, spre a-l menține protector și creator pentru țara românească, pentru ca să previn orice interpretare nedorită cuvântului „regional“.

Uniformitate nu există năcări, nici în macrocosm, nici în microcosm. Uniformizarea e combătută și în știința educației, căci ea duce la completă anchilozare. Regiunea e o realitate. Banatul e una din regiunile distincte ale Țării românești, o unitate geografică, istorică, etnică, culturală și economică, ce are însă o valoare și un rost de trăire numai alături de celelalte regiuni surori ale ei, în hotarele etnice și naturale, Tisa—Dunărea—Marea Neagră și Nistrul, ale României Mari, una și indivizibilă. Regionalismul constructiv, cum e cel cultural, n'are nimic comun cu regionalismul răsuflat, interesat, păgubitor și condamnat definitiv, — el a fost admis și în educație, fără a fi atinsă cătuși de puțin unitatea națională, ba chiar pentru a contribui la solidaritatea națională. Nu îi este îngăduit deci nimănui de a face vre-un proces de intenții „Regionala Astei Bănățene“, câtă vreme istoria și realitățile de azi probează că pe întinsul Banatului întotdeauna s'au întâlnit

frățește români din toate unghiurile românismului. „Regionala Astrei Bănățene“ chtaună la muncă solidară, culturală-socială, pe toți fiii români ai Banatului, indiferent de locul nașterii lor, pentru că el are azi nevoie de toate gândurile bune, de toate simțirile curate, de toate hotărârile tari și de tot ce e forță vie, pentru a-l opri în calea declinului etnic și pentru a reda românismului de aici toată vigoarea fizică și sufletească, ca astfel, cu înaltele calități ce le are și cu întreg patrimoniul etnic de care dispune, să se încorporeze și să se înstățească cu vrednicie în corpul neamului românesc și în sufletul țării românești. Așa și numai așa va înțelege „Astra Bănățeană“ regionalismul ei.

Cu Centrala „Astrei“, căreia — prin președintele ei dl Dr. I. Moldovan — Banatul îi va rămâne întotdeauna recunoscător pentru faptul de a-i fi înțeles rănilile și păsurile și a-i fi îmbrățișat cu suflet larg o veche dorință, exprimată cu claritate de dl primpreședinte al Curții de Apel Dr. Al. Marta, în ce privește înființarea „Regionalei Astrei Bănățene“, — cu Centrala — zice — această Regională, păstrându-și individualitatea, aică completă libertate și autoritate, rămâne în frățească solidaritate și colaborare, așa cum prevăd principiile care se găsesc la temelia statutelor Regionalei.

Dacă la aceste precizări mai adăug, că nici când, în nici o formă, „Regionala Astrei Bănățene“ nu va fi și nu va putea fi angajată, prin nici un membru al ei, pentru chestiuni în afară de scopurile ei bine precizate, ca să nu i se sdruncine nici un moment solidaritatea pe care o pune piatră unghiulară la munca ei pentru propășirea etnicului bănățean, — cu acest adaos — am spus, cred, tot ceea ce eram dator să spun azi, în calitatea cu care m'ăști investit.

Exprim adăncă mulțumită și recunoștință dlui președinte al Adunării Generale de azi, distinsului vicepreședinte al „Astrei“, Dr. Gh. Preda, pentru osteneala sa, tactul său deosebit și bunele sale îndrumări și-l rog, în numele tuturor, să ducă cu sine convingerea, pe care va binevoi s'o împărtășească și Comitetului Central, că „Regionala

Astrei Bănăţene“ va şti activa cu aceeaşi bărbăţie şi cu aceeaşi largă înţelegere, cu care „Astra Centrală“ a contribuit la fiinţarea ei. Mulţumim noastră întregului Comitet al „Astrei“, în frunte cu eminentul ei preşedinte, Dr. Iuliu Moldovan.

Mulţumesc, de asemenea, în numele Comitetului Regional, tuturor celor care s'au ostenit azi aici, cu gânduri curate şi cu inimi înălţate.

Iar, de încheiere, revenind la situaţia specială a Banatului nostru, daţi-mi voie să reproduc următoarele cuvinte ale dlui prof. S. Mehedinţi:

„.... de câteori vă gândiţi la graniţa etnografică, nu vă uitaţi pe hartă: harta nu vă spune aproape nimic. Cutaţi întâi de toate la dostoiaşia poporului nostru. În al doilea rând, gândiţi-vă la războiul de eliminare al elementului străin. Gândiţi-vă apoi la limba românească, care, ca şi un cerc de foc, ne apără faţă de celelalte neamuri. În sfârşit şi acesta este rolul d-voastră suprem, gândiţi-vă la *ultima ratio*: puterea trupească şi sufletească a celor ce trebuie să hotărâţi asupra hotarelor noastre viitoare“.*)

*) S. Mehedinţi: „Politica de vorbe şi omul politic“, pag. 145.

Vasile Lucaciu

În 29 Noiembrie 1922 muria sărac „Leul dela Sîșești“, Vasile Lucaciu, în Satu mare, unde se retrăsese — sărac în privința materială, dar bogat în rodnicia-vieață ce o dusesse. A fost purtat la groapă ca un adevărat patriarh-conducător, luând parte la înmormântarea sa toți, cu mic cu mare, dela „Vlădică până la opincă“.

Pentru ca gloria acestui luptător să se perpetueze — s'a îngrijit un comitet ca Vasile Lucaciu să aibă un monument, în acest Satu mare, unde a petrecut și zile fericite, dar și multe zile de durere, preotul însuflețit de cele mai înalte idealuri.

Cine a fost Vasile Lucaciu e aproape inutil să se mai spună deoarece faima sa binemeritată n'a pierit. Preot, silit de superiorii săi mașteri, să vegezeze într'o comună arhimodestă (om cu studii superioare, dela Roma I) — orator de forță, care aducea lozinci pline de elan în masele poporului, când împlinirea oligarhiei maghiare era mai nesăbuită — deputat, al cărui glas era temut în parlamentul din Pesta, fiindcă spunea adevăruri crude — redactor plin de vervă (în coloanele ziarului „Lupta“, d. e.) — propagandist înflăcărat, care — pentru ducerea „Memorandului“ la Viena, în 1894 — a trebuit și el să înfunde temnița din Seghedin, osândit de cărmuirea grandomană și mloapă — mai pe urmă Ministru în Consiliul Dirigent — Vasile Lucaciu a fost unul din fruntașii marcanți ai vieții naționale.

Cine va vrea să se edifice în privința stărilor din fosta Austro-Ungarie, unde *magnatismul* (Jacques Ancel) și *morbus latifundii* (Jászy) secătutau seva orticării tentative de primenire socială, păstrând, „sub jugul unei *nobilissimi arogante*“, (R. Chélard) o „vieață feudală“, va face bine să ia la cunoștință vieța preotului acestuia, cu întreg sbu-

ciumul ei, găsiind în vorbiriile sale riposteie cele mai potrivite la stăriile intolerabile de atunci.

Dasile Lucactu a fost luptătorul împotriva statului bi-cefal, anchilozat, care era un *anahronism* în concertul european.

Se cade ca să aducem prinos de laudă memoriei lui Vasile Lucactu și în coloanele revistei noastre, la rubrica aceasta, unde sunt încrestate la răboj personalități de seamă și momente însemnate, culturale și istorice.

Față de „Astra” noastră a nutrit Vasile Lucactu sentimentele cele mai calde, luând parte, cu vorba și cu fapta, la manifestările despărțămintelor noastre și la adunările generale, încât pe drept cuvânt îl putem înșira chiar în șirul glorioșilor noștri propagandiști culturali. De aceea am avut și la desvelirea monumentului în Satu mare pe oratorul nostru și am tipărit în „Biblioteca populară a Asociațiunii” (Nr. 160) o biografie, scrisă anume pentru popor, de regretatul Alexandru Ciura.

Datele biografice, sumare, sunt următoarele: S'a născut în 1852, în comuna Apșa, jud. Satu mare. Școala primară și șase clase de liceu le-a absolvit în anii 1858—1868. Liceu și teologie la Roma 1868—1874. Preot gr. cat., în com. Erini Săn-Craiu, din 1875 până în 1878. Profesor în Sătmar-Loșonț, în anul 1878. Catedră și preot în comuna Sișești, în anul 1885. Membru în comitetul național, din anul 1887. Secretar general al comitetului, din 1892. Pleacă cu „Memorandul” la Viena, în 1894. Temniță pentru „Memorand”: până în 1895.

Deputat în Camera din Budapesta, ales la Beiuș, după decretarea activității parlamentare, în ciclul 1908—1911. Trecerea în România și propaganda în America, Italia, Elveția, etc. 1914—1919.

Ministru fără portofoliu sub Consiliul Dirigent: 1919—1920. Moare în 29 Noembrie 1922.

Ziua „Astrei“

de I. Agârbiceanu.

În anul trecut Comitetul central al Asociațiunii a luat hotărîrea ca a doua zi de Rusalii din fiecare an, să fie declarată ziua „Astrei“. S'a lansat, la întîlna prăznuire a ei, un apel către publicul românesc din Ardeal și Banat, iscălit de căpeteniile celor două Biserică naționale și personalitățile noastre marcante, alături de membrii Comitetului central.

Motivele cari au determinat această inițiativă au fost de o covârșitoare importanță, cari toate au rămas și azi în ființă și, după toate probabilitățile, vor rămânea încă multă vreme.

Întîlul e situația materială dificilă a „Asociațiunii“ noastre.

O instituție cu ramificații atît de vaste nu poate să lucreze pe teren cultural, cu mari sorți de izbîndă, fără mijloace materiale. Idealismul celor cari se pun benevol în slujba „Astrei“, ori cât ar fi de mare, rămîne departe de a putea realiza aceea de ce ar fi capabil, fără mijloace materiale. Nu s'a putut nici în trecut, cu atît mai puțin se poate azi.

1. „Astra“ tipărește în fiecare an zece numere în „Biblioteca populară“. Aceste broșuri, pentru a fi bine pregătite, de oameni de specialitate, tratînd problemele cele mai arzătoare și actuale din viața culturală, economică, socială românească, ar trebui să producă un onorar cît de modest pentru scriitorii lor. În împrejurările de tratu așa de grele de azi, cînd intelectualii trebuie să lucreze în mai multe direcții, pentru agonisirea tratului zilnic și al familiilor lor, nu se poate aștepta să-și sacrifice cineva o lună ori două de lucru pentru a alcătui o astfel de broșură, bine documentată și bine scrisă. Aceia dintre intelectualii

carl au o situație materială mai bună, de obicei nu scriu, nu s preocupă de problemele ce trebuiesc puse în propaganda culturală a „Astrei”. Pe de altă parte, cu înaintarea culturii în popor, acestuia nu i se mai pot prezenta lucrări scrise din trecere de vreme, scuturate din mână, nici simple reproduceri din alte lucrări.

Dar însăși tipărirea lor în mit de exemplare constituie o cheltuielă simțitoare, care, fără bani, nu se poate acoperi.

Adevărat că din vânzarea lor reintră o parte a cheltuielilor, dar aceasta nu e suficientă pentru tipărirea unei noi serii în anul viitor. Un număr însemnat din exemplarele fiecărei serii se împart gratuit bibliotecilor populare, vechi sau nou înființate.

Înainte de unire această bibliotecă avea abonații săi în membrii ajutători ai „Astrei”. Azi, se știe, când sunt atâtea gazete și publicații pentru popor, puțin se mai înscriu de membri ajutători ai „Astrei”.

Cealaltă bibliotecă a „Astrei”, pentru intelectuali, precum și bibliotecile secțiilor stagnează de câțiva ani cu totul, din aceleași motive.

Secțiile literare-științifice ale „Astrei” au mentrea principală de a cerceta și a aprofunda problemele puse de „Astra” în propaganda sa culturală și a publica rezultatele acestor cercetări. Câtă vreme ele au putut primi ajutoare de tipar dela centru, au și publicat importante lucrări. Azi multe din ele au material adunat, elaborat, gata de tipar, dar nu au mijloacele materiale pentru a-l da la lumină.

În afară de acestea „Astra” publică „Transilvania” și ar trebui să dea subvenții celor două reviste cari apar sub auspiciile sale, „Gând românesc” și „Revue de Transylvanie”. Dar amândouă acestea din urmă, deși importanța lor e — în general — recunoscută, iar „Revue de Transylvanie” face excelente servicii României peste hotare, nu mai pot fi ajutate de Asociațiune.

Fără mijloace de propagandă tipărite, în ziua de azi nici nu se poate imagina o acțiune culturală. „Astra” e obligată să aibă aceste publicații. Iată unul din primele motive pentru cari s'a hotărât „Ziua Astrei”: adunarea de

mijloace materiale pentru tipăriurile de cari nu se poate lipsi în propaganda sa culturală.

2. Desfacerea la sate, înființarea de biblioteci, de case culturale, demonstrații pe teren în domeniul agriculturii, al igienii, al gospodăriei, școlile țărănești, din an în an mai mult, necesită, de asemenea, mari cheltuieli.

Deplasările din centrele județene sau de plasă în mijlocul poporului sunt neasemănat mai multe, mai dese, decât înainte de războiu. E de ajuns să-și arunce cineva o privire în anuarele ultime ale „Astrei” pentru a se vedea cât de mult s’a intensificat acțiunea „Astrei” la sate. Așa că nu mai poate fi vorba că un preot ori un țăran fruntaș să-și pună la dispoziția propagandiștilor „Astrei” căruța cu cai pentru o Duminică în an. Azi, în sute și mii de descinderi la sate, e nevoie de cheltuieli materiale simțitoare, pe cari particularii nu le mai pot suporta.

Altot gratuit, medicamente gratuite pentru popor, în demonstrațiile sau consultațiile pe teren, nu se pot procura fără fonduri. Tot asemenea nici funcționarea Școlilor țărănești.

Publicul nostru trebuie să înțeleagă că dacă așteaptă dela „Astra” o activitate bogată, aceasta nu se poate obține fără mijloace materiale.

Ei trebuie să înțeleagă că activitatea vechi noastre Asociațiunii nu-i îngăduie să se împotmolească în România mare, că ea e tot atât de necesară, ca și în trecut.

„Ziua Astrei” e potrivită, ca cu prilejul ei să și dea fiecare contribuția sa. Taxele de membri aproape nu se mai plătesc. Despărțămintele nu au mijloace să țină un birou, cu încasator, care să meargă dela om la om. De aceea prilejul cel mai bun e „Ziua Astrei”, care se serbează și la sate și la orașe, cu frumoase festivaluri, când fiecare își poate achita taxa sau cel puțin își poate plăti un bilet la festival.

Iată al doilea motiv de ordin material care a determinat conducerea centrală a „Astrei” să fixeze o zi peste an pentru adunarea de fonduri.

Statul de azi de zile nu ne-a mai dat nici un ajutor. Ajutoarele trecute pentru „Astra”, în unele județe cu con-

ducere înțelegătoare, sunt de obicei tătate la Ministerul de Interne, ca cheltueli de cari județul se poate lipsi.

Cinematografele sunt date cele mai multe străinilor. Numărul lor nu e limitat și așa cele 2—3 cinematografe a căror concesiune le mai are „Astra“, sunt concurate de altele.

În asemenea împrejurări rămâne o datorie de onoare și de conștiință pentru publicul ardelean și bănățean să susțină în aspirațiunile sale culturale și naționale o societate a sa, cu un trecut atât de glorios.

3. Dar scopul „Zilei Astrei“ nu e numai unul material.

Sunt îndestul de cunoscute asperitățile pe cari luptele partidelor politice le-au pricinuit în societatea românească din Ardeal și Banat. Ele au învrăjbit oameni, familii, pături sociale. Vechea solidaritate națională, țărta noastră din trecut, a fost înfrântă. Fiecare se adună și se sfătuește, lucrează sau jertfește în bisericuța de partid, în clubul politic respectiv. În Biserica cea mare a neamului, în care se servește idealul național, scopurilor superioare ale țării, nu se mai adună lumea decât numai cu prilejuri foarte rare.

Adunările generale ale „Astrei“, ca și adunările despărțămintelor, ședințele comitetelor locale ale Asociațiunii sunt singurele prilejuri unde se mai pot întruni oamenii noștri, cu toate deosebirile de partid cari îi separă.

„Ziua Astrei“ are menirea să înlesnească revenirea la vechea colaborare, fără de care ființa neamului nostru și mai ales prosperarea lui la Apusul Carpaților este grav primejdută.

Întâlnindu-se pe un teren apolitic, pe un teren neutru, cât mai des, intelectualii noștri vor începe să înțeleagă că partidele politice nu au menirea să rupă relațiile personale dintre oameni, să-l îndușmănească, să nu mai poată lucra împreună, ci că, rămânând fiecare cu convingerile sale politice, pot și sunt datorii să pună umăr la umăr în toate cauzele de interes mare obștească, cum sunt cele culturale și naționale urmărite de „Astra“. Inițiatorii zilei Asociațiunii sunt adânc convinși că numai în cadrele activităților și a jertfei pentru această societate se pot face ascuțiturile primejdtoase produse de luptele politice.

De aceea scopul moral și național al „Zilei Astrei“ întrece cu mult pe cel de ordin material, pomenit mai sus.

4. Anul trecut „Ziua Astrei“ a fost serbată pentru întâia oară. În despărțămintele în care oamenii desinteresati au luat asupra lor organizarea ei, — rezultatul a fost destul de mulțumitor.

În altele însă, afară de festivaluri, nimic nu a ridicat nici o piatră. Nu s'a făcut propagandă necesară, nu s'a făcut colecta pe la familii, așa că rezultatul material a fost inexistent.

Anul acesta „Ziua Astrei“ va fi tot a doua și de Rușalii. Timp suficient pentru organizarea ei este de-ajuns. Ar fi de dorit ca din bună vreme comitetele despărțămintelor județene, ale celor de plăși, să delege de pe acum câte o comisie din sânul lor, care să se ocupe din bună vreme cu organizarea serbării, cu colectele ajutorului benevol.

Trebue să ne dăm seama că azi puține lucruri bune reușesc fără propagandă și fără organizare. Și sunt destul de intelectuali care își dau bucurios obolul lor, dacă li se dă prilejul cel mai ușor, care nu-l pune să-și piardă timpul, nici să facă forme complicate.

Piesele teatrale pentru diletanți

— Din prilejul concursului „Astrei“ —

de **H. P.-Petrescu.**

„Astra“ culturală vrea să sporească numărul pieselor teatrale pentru diletanți și publică un concurs. Cere o piesă teatrală originală, potrivită de a fi reprezentată la țară (din viața satelor, mai cu seamă) și o piesă adaptată, cu aceeași menire.*)

Chemarea, apelul acesta, adresat celor ce poartă peana, ar trebui să aibă răsunetul cuvenit, deoarece cel

*) Întâia se va premia cu 3000 Lei, a doua cu 2000 Lei și se vor publica mai apoi în „Bibl. pop. a Asociațiunii“. Terminul : 1 Iulie, a. e., de trimis dlui președ. al secț. lit. Nic. Drăgan, prof. univ., Cluj, Universitate.

ce se îngrijește de propaganda culturală în despărțăminte știe cât de puține și cât de căutate sunt piesele populare vrednice de jucat.

Teatrul de diletanți poate fi ridiculizat de unul cu gusturi estetice mai dezvoltate. I se pot arăta teatrului acestuia numeroase metehne, din punct de vedere artistic. De sigur, dacă dela niște oameni, cari au muncit în decursul zilei — la sate — ca plugari sau — în orășele și orașe — ca meseriași, funcționari, profesori, etc., așteaptă cineva un joc de scenă fără de cusur, aducând comparația cu actorii de seamă — va fi de multeori îndreptățit să se constate o deosebire, mai mare sau mai mică. Nu sunt toate trupele de diletanți o trupă ca aceea a lui Nemtrowici Daucenko, trupa rusească, ce a uitat orașele mari europene cu jocul desăvârșit al diletanților ei, cari făcuseră mai bine de câte o sută de probe la câte o piesă.

Aceasta nu te împiedică însă să constați că unele reprezentații de diletanți sunt destul de bine rotunzite, că — ori cât ar fi ele de „surogat” — îți oferă emoții cari nu sunt de disprețuit. Să nu se uite că unele din societățile de diletanți au fost o trampolină pentru viitorii actorii de seamă, că în sânul lor s'a manifestat cutare și cutare diletant, luându-și avânt, ca să ajungă artistul dramatic cu renume, de mai târziu.

Dacă e vorba de viteața satelor, cine ar putea lua în nume de rău unul grup de tineri țărani și țărance, când urea să-și folosească timpul liber dând glas acelui imbold înăscut al omului de a juca teatru și de a auzi teatru? Aceeași problemă la societățile de meseriași sau la alte societăți orășenești! E vorba *ce și cum?*

Sunt adevăruri prea evidente, adevăruri, cari se impun și mai mult în ștuturi, pe unde trupele de actorii de profesie nu dau și unde, așa, cum sunt, piesele modeste sunt o lumină culturală, cari adună în jurul lor o mulțime ce dorește să se înfrupte și ea din binefacerile artel.

Aici trebuie să sară mai cu seamă într'ajutor propagandiștii culturali și să *imbunățească* — treptat-treptat, — repertoriul, ca populația să albească un nutremânt sufletesc ce nu este de disprețuit!

„Societatea pentru fond de teatru român“, în activitatea-i culturală, era pătrunsă de chemarea aceasta, a satelor, mai cu seamă și — oricât au lăsat de dorit unele manifestații ale ei, din punct de vedere estetic — și-a împlinit cu scumpătate această chemare.

Societăți — spectacole — de diletanți puține avem astăzi și nici nu și-a luat cineva osteneala să le țină evidența. Unele din ele ființează pe lângă corurile caselor culturale.

În privința organizației societăților de diletanți ar putea să ne servească de exemplu Cehoslovacia. Acolo plăcerea de a juca teatru este foarte răspândită. O statistică ne spune că *există mai mult de 5000 de teatre de diletanți*. Puternica organizație a *sokolilor*, care a împlinit 75 de ani de existență, numără vrea *2500 de societăți de diletanți*. Uniunea organizațiilor muncitorești 120, aproximativ tot atâtea uniunea gimnaștilor catolice „Orel“, iar Academia muncitorească are 150 de societăți.

Dacă propaganda culturală din partea sokolismului se îndeplinește și pe calea reprezentațiilor de diletanți — se va fi convins sokolismul că ele sunt o tribună potrivită pentru a lansa idei sănătoase și de a atrage atenția membrilor săi spre îndeletniciri, care te aduc să ocolești cârciuma și fumăria sălilor de cărți de joc.

Un strigăt de alarmă, care ar putea să fie luat și de noi la cunoștință, în propaganda noastră chiar, este și acela dat de unul din cei mai de seamă scriitori francezi din zilele noastre, academicianul G. Duhamel. Dă a descris, lunile trecute, cu mult elan, înjghebarea unui „teatru de amatori“, cu copii și vrâstnici, în localitatea, — un sat — în care își petrece vara cu familia. Duhamel constată că teatrul *bun* începe să își piardă importanța în viața socială, având concurența primejdioasă a cinematografului și a radio-ului, care nu și-au stabilit încă formele de expresie, ca să ne ofere adevărate opere de artă. Ce se va alege de literatura dramatică? se întreabă Duhamel și susține teza: o generație trebuie să transmită dragostea față de teatru celorlalte generații, încă de pe când această generație este în epoca adolescenței, — o pledoarie făcuse pentru teatrul de diletanți.

„Dacă teatrul e în primejdie de moarte, susțin că „singur amatorii vor ajunge să-l salveze, nu numai fiindcă „l-au îndrăgit, ci fiindcă îl și iubesc cu desinteres“.

În copii găsește autorul salvarea patrimoniului teatrului.

Dacă își exprimă îngrijorarea un om de seama unui Duhamel și conjură publicul: dați atenție teatrului, deoarece e pe cale să dispară (împreună cu cartea, chiar!), făcând loc unei culturi bizare, în naștere — cu atât mai mult suntem îndreptățiți să insistăm ca aici să se dea atenția cuvenită teatrului.

Va fi bine să se selecționeze cu mai multă grijă piesele ce se joacă și bine ar fi ca cele ce concurează de astădată la premiile „Astrei“ să-și dea osteneala de a scrie piese, ca să adâncească partea psihologică a persoanelor descrise.

Sunt piese scrise pentru sate, cu popor nepretensiv din punct de vedere literar. Acolo fiecare comedioară își găsește hohotele de râs, dar de un râs teftin și aproape jignitor, la adică. Într'alte sate se cere ceva mai mult. Gusturile sunt mai fine. (Să nu treacă marginita nici ele, deoarece atunci ajungi la piese bulevardiene la... Șunturug, de se potrivește ca nuca în părete.)

Ne trebuie piese, în care unele personajii să fie bine conturate, să nu fie tratate de mântulală și în care faptul că cineva cântă o „Doină“ să nu fie culmea delictului estetic.

Di Victor Ion Popa are puncte de vedere sănătoase în privința aceasta și informațiile sale de registru, în piesele publicate până acum, încă vor putea fi prețioase indicii pentru acei ce vreau să scrie ceva durabil pentru scena sătească.

La poruncă prea înaltă, s'a adevărit de cele mai multe ori, nu s'au creat opere de valoare. Nu se poate porunci talentului să se înființeze, dacă nu există.

Cu toate acestea, să nădărdim că apelul „Astrei“ de a se scrie piese teatrale potrivite pentru mentalitatea țărânului, mai cu seamă, va avea darul de a stârni interes și de a îndemna pe unul sau altul de a persevera pe o cărare apucată — ocupându-se cu scrierea sau cu localizarea unei piese.

„Astra“ și muncitorii

de Ion Breazu.

În preajma adunării generale dela Reghin (1925), Vasile Goldiș publica în coloanele acestei reviste articolul „Noul orizonturi“, în care spunea, între altele :

„Națiunea română, reunită în patria sa firească, har Domnului, a luat calea evoluției spre industrializare. Muncitorimea industrială devine un stâlp al ființării noastre. Nu exista pentru noi până aci. A sosit ceasul s'o vedem, s'o înțelegem, s'o îmbrățișem în sinteză interesele agricultorilor și ale muncitorimii sunt identice. Solidarizarea acestor două clase producătoare este singura cheazășie a fericirii noastre ulitoare. Asociațiunea o va așiza printru problemele sale.

„Fiindcă Asociațiunea are să rămână scutul mulțimii celei obidite, celei nedreptățite, să înfășure în nemărgintrea iubirii sale oceanul social fecund, neseacă în energii, al celor ce rabdă și sufăr, de unde răsar foști mari binefăcători ai omenirii.

„O nouă ramificație a Asociațiunii așteaptă nașterea din gândul patriotic al ei: *Secțiunea muncitorimii industriale.**)

În această adunare generală Vasile Goldiș va fi reales președinte al „Astrei“. În articolul amintit el își schița noul program. Între punctele lui, acest cunoscător profund al problemelor sociale, așeza și apropierea „Astrei“ de clasa noastră muncitorească, în curs de formație, în orașele Ardealului și ale Banatului. Este, cred, pentru întâia oră când în fața „Astrei“ se deschide „acest orizont nou“. Să recunoaștem regretatului nostru președinte meritul de a ni-l fi descoperit.

De atunci încoace problema a rămas mereu între preocupările „Astrei“. În „Parlamentul Cultural“, convocat de acelaș Vasile Goldiș la Sibiu, în 1930, dl Ing. I. P. Condiescu din București, în raportul „Astra și muncitorimea industrială“ a încercat să ajungă și la propunerii mai concrete.***) În debaterile cari au umplut cele trei zile ale congresului, nu s'a putut găsi însă loc mai mult pentru discuția acestui raport. Din 1925 și până astăzi, n'am înaintat cu nimic, nici măcar în lămurirea teoretică a chestiunii.

În generoasele lor încercări de a ridica spre lumtă sufletele celor de jos, despărțămintele noastre n'au dat uitării clasa muncitorească. S'au organizat șezători culturale în fabrici, s'au împărțit cărți — totul a fost însă sporadic, fără continuitate sau amploare deosebită. Organele conducătoare ale despărțămintelor n'au descoperit încă drumul spre sufletul muncitorimii, iar aceasta nu știe încă ce e „Astra“, sau înțelege cu totul greșit scopurile ei.

Credem că a sosit însă timpul să așezăm această problemă din nou printru preocupările noastre de căpetenie și, folosind experiențele

*) *Transilvania* Nr. 9—10, din 1925.

**) *Congresul Cultural al Asociațiunii*, Sibiu, 1930, p. 241—245.

care au dat rezultate strălucite în alte domenii, să trecem la discuții mai ample și la realizări mai concrete.

Astăzi ea are, de altfel, cu totul alte proporții, decât în 1925, când a relevat-o Vasile Goldiș. Numărul muncitorilor români din centrele noastre urbane a crescut de atunci în mod considerabil. Din pricina împușnării pământului, sute și sute de țărani au schimbat cămașa albă de acasă cu bluza mohorită a fabricii și a minelor. În Dalea Jiului, la Hunedoara, Călan, Ghelar, Brașov, Reșița, Timișoara, Cluj, Oradea, Arad, Baia-Mare și în alte centre industriale de mai puțină importanță, întâlnim astăzi tot mai mulți muncitori români desprinși în cea mai mare parte din satele apropiate. În multe părți această transformare socială poate fi surprinsă tocmai în stadiul intermediar al trecerii dela o clasă socială la alta. Muncitorii dela Hunedoara, Călan sau Baia-Mare, de pildă, nici n'au apucat să se stabilească în orașul unde lucrează. Ei se întorc seara acasă, în satul lor și în orele libere mai trag cu plugul și cu sapa, păstrându-și astfel contactul cu pământul, fratele lor bun de altădată. Vreaja orașului îi va rupe însă încurând de sat. Sunt rare cazurile când avantajele superficiale ale civilizației n'au ademenit pe cei simpli. Țăranul român cu siguranță că nu le va putea rezista nici el.

Nicătri ca în apropterea acestor muncitori și în ridicarea lor principiul biopolitic, adoptat de „Astra“ sub noua ei conducere, nu-și găsește o aplicare mai îndreptățită. Biopolitica luptă pentru omul *întreg*, pentru conservarea și îmbogățirea armonică a tuturor energilor lui, atât intelectuale, cât și morale și fizice. Dacă satul, prin tradiția lui bine statornică, prin indeletnicirile și prin contactul nemijlocit cu natura, păstrează și fructifică această armonie binecuvântată, orașul, prin tendința lui spre uniformizare și specializare, o frânge, în dauna personalității omenești creatoare. Novoi să lucreze tot timpul la aceeași piesă, în fabrica încărcată de aer stricat, sau să izbească cu ciocanul, la lumina felinarului, în acelaș coridor umed și plin de miasme otrăvitoare, sufletul muncitorului se mecanizează, se simplifică până la abrutizare, iar corpul lui își pierde vâncioșia de altădată. El nu se mai poate bucura, ca țăranul — și nici măcar ca micul meseriaș — de munca brațelor lui, una din marile bucurii și din puținele mângâieri ale vieții noastre pe pământ.

Perspectiva aceasta sumbră a îndobitocirii prin mecanizare a format o bună parte din substratul revendicărilor muncitorimii. Pornind dela ea s'a ajuns la limitarea orelor de lucru, tocmai pentru a se da muncitorului timp să-și poarte de grijă și de cele sufletești. *Principiul celor trei opt*: opt ore de lucru, opt ore de somn și opt ore de libertate, a fost recunoscut și pus în aplicare de aproape toate țările cu o industrie mai dezvoltată. Dintre acești trei opt, ultimul are tocmai rostul de a conserva și îmbogăți acest mare bun care este capitalul nostru biologic. Din această pricină el este poate mai important decât toți. A și dat multă bătaie de cap sociologilor și pritenilor muncitorimii. Dela rezolvarea lui fericită am putea spune că atârână în bună

parte civilizația modernă. „Nimic nu este atât de greu pentru om — a spus Goethe — ca întrebuintarea orelor lui libere“. Adevărul acesta, rostit la începutul introducerii mașinismului în Europa, un secol și mai bine de industrializare vertiginosă l-a justificat cu prisosință.

S'au făcut pretutindeni tot felul de încercări pentru a utiliza, în modul cel mai rodnic, acest „al treilea opt“. Societățile particulare de binefacere, organizațiile sindicale, ba acum în urmă însăși conducerea statelor, au luat în grija lor această problemă. Realizările variază, după țările în care au luat ființă, după spiritul lor public, gradul de civilizație și regimul politic cărui sunt supuse. Sunt țări, ca Germania, Rusia și Italia, care au făcut o adevărată problemă de stat din întrebuințarea timpului liber al muncitorului. Cine n'a anzit de vasta rețea a organizațiilor „Dopolavoro“, care împânzesc toată Italia, constituind unul din titlurile de glorie ale fascismului. Și totuși, impresia noastră este că n'am părăsit încă stadiul experiențelor. Conflictul cu proporții tragice, de care aminteam mai sus, e departe de a fi rezolvat. Sufletul omenesc n'a putut fi scăpat încă din ghlara mașinei pentru a fi redat lui însuși.

Ce s'a făcut la noi în acest domeniu? Ce s'a realizat în deosebi în Ardeal și Banat, teritoriul unde „Astra“ își are cea mai mare parte din organizațiile sale? Înșiripări modeste, biblioteci sindicale sau patronale, ici-colo câte o șezătoare sau câte un curs seral, în cele mai multe cazuri însă muncitorul a fost lăsat la voia întâmplării, adică pradă cărciumilor și localurilor de perdiție.

Ați vizitat vreodată Petroșeni, centrul minier din Valea Jiului? Dacă n'ați făcut-o încă și aveți gustul observației sociale, vă rog să o faceți. Să vă alegeți însă o Duminică sau o zi de sărbătoare, vara. Veți asista la un spectacol unic în felul lui, care ilustrează cât se poate de plastic cele ce dorim să spunem în acest articol. Pe străzile și în piața pătrată a acestui oraș, cei mai autentici reprezentanți ai rasei: munteni și muntence, coborâți de pe costișele munților apropiați, gorjeni iuși — femeile în deosebi, delicate ca niște prințese — veniți aici prin defileul Surducului, pentru a-și desface produsele, îmbrăcați cu foști în pitoreștile lor costume, rumeni și veseli, cu toată sărăcia în care trăiesc, se amestecă cu muncitorii mineri, triști, cu fețe pământii, cu sdrenșele curgând după ei, cu toate că suntem în zi de sărbătoare. Prezența lor pare o murdărie a acestui covor pitoresc al costumelor țărănești. Dacă zăbovești mai mult, cerșetorul te va acosta în grabă. Nicăiri nu sunt atâția cerșetori ca aici. În cele mai multe cazuri el va fi un muncitor sau o odraslă degenerată a acestuia. Pentru că alătura de sărăcie și-a făcut loc boala.

Am credința că nicăiri anchetele sanitare n'ar da rezultate mai îngrijorătoare ca aici. Mizeria morală e tot atât de cumplită. Noțiunea de familie e mai decăzută decât ori unde; noțiunea de neam tot așa. Căsătoriile între tineri de neamuri deosebite se fac cu cea mai mare ușurință, foarte adesea în detrimentul românilor. Valea Jiului este un

coșmar al societății noastre orășenești de mâine. Dacă nu vom lua măsuri grabnice, coșmarul va deveni o groaznică realitate.

Măsurile acestea, cu puțină stăruință și cu un pic de sentiment al datoriei sociale, pot fi mai ducătoare la scop decât în alte țări. Noi avem marele avantaj de a ne afla la începutul acestui proces de urbanizare. Mai avem norocul de a găsi peste frontiere o vastă experiență în acest domeniu, care, adaptată împrejurărilor dela noi, ar putea îndrepta acest proces pe calea cea bună.

O mare parte dintre muncitorii români al orașelor ardelenene de abia a părăsit satele. Ei n'au apucat încă să intre în mreaja organizațiilor potrivnice intereselor noastre etnice. Sunt plini încă de zuzetul amintirilor dela sat, de tradițiile lui, în care cultul familiei și al neamului ocupă un loc atât de important.

Acțiunea noastră trebuie să tindă înainte de toate la păstrarea acestui patrimoniu etnic. Să-i redăm muncitorului satul, măcar în forma lui spiritualizată, dacă în cea materială i l-am luat. Portul de acasă să fie haina de sărbătoare, a lui și a soției. Noi suntem preocupați să introducem cultul acestui port mai mult în cercurile burgheze, decât în cele muncitorești, unde el este mult mai necesar. Cântecul popular să fie păstrat în aceeași dragoste. Omenia de acasă, respectul muncii și al drepturilor altora, trebuie adâncite de asemenea.

Această luptă pentru conservarea patrimoniului etnic, din care „Astra” și-a făcut întâia ei datorie, este cu atât mai necesară, cu cât în mediul strein al orașelor ardelenene, el este amenințat să se piardă cu o repeziune nebănuită. Dacă la sat ne-am păstrat puterea noastră de asimilare, la oraș se întâmplă și astăzi, în statul întregit, să fim asimilați de alții. Cunoaștem numeroase cazuri de muncitori, care și-au părăsit limba, în urma traiului îndelungat într'un mediu strein, de cele mai multeori din pricina căsătoriilor mixte. Timp de un deceniu și mai bine am privit cu indiferență acest fenomen îngrijorător. De vreo trei ani încoace am început să ne alarmăm. N'ain luat însă până acum nici o măsură mai remarcabilă. În ateliere, în fabrici, în mine, desnaționalizarea își continuă drumul, încet dar sigur, prin contactul individual de fiecare zi și, uneori, prin acțiunea bine organizată a streinilor. Avem credința că singură „Astra” va putea stăvilii acest proces dezastruos.

Alături de grija pentru *român* — grija pentru *om*. Sufletul muncitorului are aceeași curiozitate pentru tot ceea ce e nou, ca și sufletul țărânului. Să nu lăsăm altora exploatarea acestui teren virgin. Să-l răsădim noi, cu cunoștințe folositoare vieții și mediului său.

Alături de igiena sufletului — igiena trupului. Cu o muncă chibzuită și stăruitoare, putem ajunge aici chiar la rezultate mai grabnice, decât în domeniul spiritual. E cunoscută aviditatea muncitorului și în general a orășanului, pentru spectacolul sportiv. E singurul spectacol la care el participă cu o adevărată pasiune. În majoritatea absolută a cazurilor, el nu ia însă parte la manifestațiile sportive, decât ca privitor. Felul cum sunt organizate aceste manifestații trezește apoi mai mult instinctele lui primare. Corpul lui nu se alege cu nici un câștig.

După cele câteva ore de destindere, fabrica și mina îl înghite din nou în atmosfera și munca lor ucigătoare.

Alătura de bărbat — grija pentru femeie, fie că este ea însăși muncitoare, fie că nu are decât rolul de soție și de mamă. Avem chiar credința că aici ajutorul nostru este mult mai necesar și mai eficace. Situația morală a femeii, aruncată din mediul satului în fabrică și în mijlocul ademenirii orașului, este mult mai de deplâns decât a bărbatului. Primejdiiile care o amenință la fiecare pas, fără să-și dea seama de proporțiile lor, sunt îndeajuns de cunoscute pentru a mai insista asupra lor. În cazul că nu are nici o ocupație retribuită, pericolul îi vine din această libertate, despre care Goethe spunea că e atât de anevoie să o știi întrebuința cu folos. Femeia este sprijinul cel mai puternic al acestui bun neprefeit pe care îl numim familie. Dacă ea nu știe să-l aprecieze, să-i dea un conținut bogat, să-l hrănească în fiecare zi, bărbatul se va depărta de el. Să redăm, deci, acestei femei, funcțiunea ei de soție și de mamă, să-i dăm cele câteva cunoștințe și sfaturi, de multeori foarte simple, care pot face din căminul ei un cuib iubit, plin de sănătate și virtuți reconfortante pentru sufletul muncitorului.

Iată primejdiiile care pândesc pe muncitorul român, schițate aici abia în liniile lor generale. Avem certitudinea că, alătura de biserică, „Astra“ poate lupta cu cei mai mulți sorți de izbândă pentru înlăturarea lor. Experiența ei îndelungată îi oferă numeroase posibilități de a ataca problema, prestigiul ei nepătat îi dă dreptul ca muncitorul român să vadă în ea, așa, cum vede țăranul, pe ocrotitoarea lui, pe steaua lui cea bună. Eu știu că sunt organizații muncitorești care au interesul să prezinte Asociațiunea drept o instituție burgheză, al cărui scop este să „lege pe muncitor la ochi“, așa cum de altfel a fost înfățișată și religia de către marxștii ortodoksi. Noi îi rugăm însă, atât pe acești „ideologi“ interesați, cât și pe muncitori să privească în bogatul trecut al „Astrei“, pentru a vedea adevăratul spirit al luptei sale. Vor descoperi acolo Asociațiunea totdeauna pe linia dreptății sociale, a grijei și a iubirei pentru oropsiții vieții. Această tradiție ea nu-și va călea-o niciodată, pentrucă ea constituite unul din marile ei titluri de nobleță.

Între muncitori și patroni se sapă astăzi o prăpastie, tot mai adâncă și mai primejdioasă. Singură „Astra“ poate arunca peste această prăpastie punțile dreptății și ale solidarității sociale. De aceea acțiunea ei trebuie privită cu încredere și de o parte și de alta.

Spre ce înfăptuiri practice va trebui să tindă această acțiune? Iată câteva din ele, scoase din statutul și din experiența „Astrei“:

Despărțămintele noastre din centrele urbane să organizeze cercuri culturale speciale muncitorești, în conducerea cărora patronul să ta loc alătura de muncitor. Orice chestiune politică și confesională să fie înlăturată din discuțiile acestor cercuri. Ele să fie înzestrate cu biblioteci, alcătuite cu mare grijă. Cartea este mult mai importantă pentru muncitor decât pentru țăran, deoarece muncitorul poate avea contact

mai statornic cu ea, întrucât „Astra“ nu și-a dezvoltat încă publicațiunile în vederea unei acțiuni în mediul muncitoresc, suntem de părere ca, alături de broșurile bibliotecii noastre populare, fie despărțămintele, fie Comitetul central, să așeze cărți, cumpărate dela alte instituții și edituri, selecționate de specialiști în acest domeniu.

Cercurile culturale muncitorești să organizeze șezători și spectacole, în care jocul, cântecul și portul național să ocupe locul de căpetenie. Premiile pentru cele mai frumoase costume au aici mai mare rost decât la balurile burgheze. Teatrul, în deosebi, să fie cultivat cu multă răvnă. Mai ales teatrul pentru diletanți. La Cluj am avut ani de-a rândul așa-numite spectacole pentru muncitori. Ele n'au dus însă la nici un rezultat, pentrucă muncitorul român nu știe încă ce-i teatrul. El nu poate ajunge să-l îndrăgească decât jucându-l, intrând el însuși în tainele lui. Sunt țări, ca Finlanda, unde muncitorii au sute de teatre de diletanți, uneori cu actori și regisori *retribuți* din propriile lor cotizații. Ele rivalizează cu teatrele burgheze, — cu atâta entuziasm și pricepere sunt cultivate.

După acest întâiu contact prin carte și spectacol se poate trece la organizațiile șotmănești, în care principiul educației integrale este mai bine articulat. Unde sunt oameni destoinici, se poate începe de-a dreptul cu acestea.

„Astra“ a avut însă în anii din urmă o experiență care a dat rezultate ulmiitoare în mediul țărănesc. E școala superioară țărănească. În deosebi succesele ei ne îndeamnă să privim mai cu încredere pasul acesta de apropiere față de muncitori. În circulara publicată în Nrul 6 din anul trecut al *Transilvaniei* dl președinte al „Astrei“ propunea organizarea unor „cursuri sistematice, deosebite, pentru muncitori și muncitoare, având ca și școalele țărănești, rosturi atât utilitare, cât și etnice și sufletești, cursuri care pot fi organizate fără cheltueli deosebite“. Nu știm să se fi organizat undeva asemenea cursuri sistematice. Se simte la conducătorii noștri din despărțămintele, chemate să organizeze astfel de cursuri, sfiala în fața domeniului necunoscut. Avem poate și aici nevoie de o experiență răsunătoare, asemenea celei dela Sighet a dr.-ului Ilea, cu școalele țărănești.

Noi nu vom înceta să menținem însă problema în centrul preocupărilor noastre. Am prezentat în acest articol câteva propuneri concrete. Ele sunt poate prea sumare. Sunt unele despărțăminte care doresc programe analitice. „Astra“ însă a ajuns în cele mai fericite cazuri, dela experiențe la programe. Cu idealismul și dragostea de românism, care ne-a condus în acțiunile noastre mari, să apucăm și de astădată acest drum: să trecem la *fapte*, până nu e prea târziu.

Asupra manualului școlii țărănești

de Al. Dima.

Despre firea românească s'a spus mai totdeauna că e nespus de ageră, iscoditoare de lucruri noi, scribind de inteligența inițiativelor, dar din păcate fără puteri de mai departe susținere, fără țăria de încordare întru răbdătoare așteptare până la izbânda sfârșitului. S'a strecurat, de sigur, în această fire a noastră, umbra unui trecut agitat, a unei vieți șovăielnice, trebuind mereu să gândească noi forme de adaptare la factorii istoriei în neconținută schimbare, orice nou metereze fiind răsturnate de vijorul vremurilor jalnice. S'a putut încheia astfel în mod firesc o psihologie, a cărei esență consta în repede crearea a inițiativelor, dar și în mai grabnica lor părăsire. O astfel de mentalitate domină încă viața noastră socială și publică și efectele ei sunt totdeauna dezastruoase. Atâtea instituțiuni se întemeiază astăzi, înfățișate în cadrul unor fastuoase inaugurări, spre a fi mâine uitate cu totul. Pe cât e omeneste cu putință, o asemenea fire se cade a fi educată și îndrumată pe calea respectării propriului ei gând, a stăruinței în munca începută, a conștiinței că valoarea faptelor nu stă în simpla ei închipuire, ci în realizarea ei deplină.

Școala țărănească a însemnat, de sigur, după războiu una din cele mai rodnice inițiative de cultură a poporului. Înfruptată dintr'un ales gând ce se înfăptuise pe alte meleaguri, ea a răsărit și la noi, în *despărțământul Maramureșului* „Astrei“, din prisosul sufletesc al fruntașilor de acolo, cutremurați și de o stare nenorocită a țărânilor locale. Inițiativa a apărut, a fost de îndată preluată de conducerea centrală a „Astrei“ al cărei președinte — dl prof. *Dr. Iuliu Moldovan* — a luptat cu neclintită credință pentru generalizarea ei și s'a înrădăcinat astăzi în conștiința educatorilor poporul împotriva acelei mentalități despre care vorbeam mai sus și care după primele înjghebări ar fi fost ușor înclinată să-și dărîme propriile ei construcții. Se pare că în cazul școlii țărănești ne aflăm în fața unei excepțiuni față de trista regulă a grabniciei părăsirii a fru-

moaselor înflătorie. Și suntem cu bucurie îndemnați să constatăm lucrul, întrucât lată ne vine o nouă veste însemnată din partea desp. Maramureș. Dl *Dr. V. Ilea*, a hotărât anume acolo împreună cu comitetul despărțământului să tipărească *manualele școalei țărănești*, să contribuie dar mai departe la consolidarea înflătoriei care-i aparține. În curs de șase luni, va apare întreg materialul didactic al Școalei țărănești împărțit în grupuri de 8—10 lecții de *agricultură, creșterea vitelor, agricultură, cooperajie, legile și așezămintele țării, morala creștină, igiena și medicina practică, acțiunea culturală la sate, femeia satului, estetica satului*. Manualele vor fi scrise „de persoane cari au funcționat ca profesori la aceste școli, într'un limbaj potrivit nivelului cultural al elevilor săteni și întrebuițând metode de predare și îndrumări practice, rezultate din experiența lor pe teren“, scrie într'o circulară a sa *Dr.-ul V. Ilea*.

Problema manualului școalei țărănești e astfel pusă și soluționată răsplăcat pentru primăvară, cu energie și siguranță și ceea ce e mai important cu o metodă ce merge pe drumul bun. Socotim foarte însemnat acest nou moment al vieții școalei țărănești și ne simțim îndemnați de a discuta aci, câteva observații esențiale, problema manualului.

Se cuvine mai întâi să amintim că pentru prima dată de chestiunea manualului școalei țărănești s'a ocupat mult regretatul *Gh. Bogdan-Duică*, la Adunarea generală dela Tg.-Mureș și apoi într'un articol publicat în „Telegraful Român“ cu puțin înaintea morții sale neașteptate. Bătrânul critic arăta atunci însemnătatea problemei și-l dorea o rapidă soluție. Desp. Maramurăș s'a și grăbit s'o dea. Manualele nu s'au tipărit însă încă și de aceea nu putea avea acum o imagine clară a felului cum vor fi înțelese. Discutăm totuși problema cu nădejdea că poate unele din observațiunile noastre vor fi întemeiate și vor folosi chiar manualelor din Maramurăș.

Cu gândul alcătuirii unui *manual*, școala țărănească pare a se apropia tot mai mult de tipul și mentalitatea propriu zis, didactică, pare că a devenit tot mai mult o școală în rând cu celelalte instituții ce poartă această denumire. Dacă pe de-o-parte faptul înseamnă o nouă cri-

stabilizare a instituției, pe de altă parte el ar putea duce la o îndreptare a ei de viața naturală a țaranului. Un manual presupune o fixare a cunoștințelor și metodei de predare, o ancorare deci în *static*, pe când viața sătească e în continuă *devenire*, e *dinamică*. Un manual e indefinitiv o *carte* și aceasta e de multeori pentru țărani, o manifestare artificială.

Dacă lucrurile stau astfel, o țesătură din această situație nu e cu puțință decât dacă manualul se alcătuește în așa fel, încât în înfățișarea lui exterioară, cât și în fondul lui, să se îndepărteze cât mai mult de nota de artificialitate cărturărească încercând a se instala în clocotul vieții țărănești însăși. Admițând această concepție, tinzând să încărcăm cu viață cât mai multă manualul, se ridică problema dacă nu cumva cel mai bun manual n'ar trebui să crească din împrejurările locale ale vieții țărănești, dacă nu cumva în locul *unui singur manual* pentru toate regiunile de câmpie, deal sau munte, n'ar fi mai nimerit să avem *mai multe manuale* corespunzând cu tipurile economice de viață. Diversitatea aceasta apoi nu se poate întinde ea și pe domeniul vieții spirituale? Trătește oare în aceeași atmosferă săteanul din Maramurăș ca cel din desp. Clujului, Brașovului, Sibului sau Timișoarei? Nu avem de notat pretutindeni o varietate de tipuri culturale, alți factori sufletești, alte influențe locale, alte particularități de limbă? Cum va fi deci general valabil și aplicabil același manual pentru climate sufletești și fizice atât de deosebite? Se va putea obiecta totuși acestor observațiuni că peste atâtea diferențe locale există totuși un tip comun al țaranului român cu ocupațiuni materiale și preocupări spirituale analoge, care ar legitima existența *manualului unic*. Din fericire, nici aceasta nu e un neadevăr. Rari sunt neamurile cu mai multă unitate ca neamul nostru. Și totuși din punct de vedere educativ, e necesar să constatăm că ceea ce va atrage mai mult pe cititorul manualului nu va fi elementul *general*, ci tocmai cel *particular, individualizat*, legat de împrejurările lui specifice de viață, în care va recunoaște la fiecare pagină muntele sau dealul lui, portul lui, limba lui, cu un cuvânt climatul lui obișnuit.

Problema manualului școlii țărănești ridică prin urmare mari greutăți principale, întrucât întrebă în ee fel să se împace *unitatea* cerută mai ales de nevoile didactice, cu *pluralitatea* vieții țărănești. Și întrebarea e cu atât mai legitimă cu cât să nu uităm că ceea ce caracterizează în mod specific pe țaran e tocmai *aderența lui la firesc și fuga de artificial.*

Presupunând că problema a fost soluționată într'un fel, trebuie să atragem atențiunea asupra alcătuirii și înfățișării exterioare a manualului. E de pildă împărțirea pe *materii* ca la „școala“ cea mai potrivită sau poate e de preferat metoda *centrelor de interes*, grupând într'o sferă a preferinței țărănești secțiuni din diferite materii. În acest din urmă caz, diviziunea în *lecții* nu e cumva prea didactică și ar putea fi înlocuită cu povestiri instructive și distractive totdeodată? Înfațișarea exterioară apoi ridică foarte multe întrebări. De o ingenioasă prezentare a cărții, depinde succesul ei. Țăranul trebuie să fie atras în toate felurile de manualul, devenit o carte de căpătâi. Ilustrații, litere mari, rânduri rărite pentru odihna ochiului, au menirea de a face din manualul școlii țărănești un obiect al iubirii țărănești, una din acele expresii ale decorativului sătesc care trebuie extins și asupra cărții.

Dar firește, manualul ridică încă și alte multe probleme. Iată de ce socotim inițiativa desp. Maramurăș ferticită ca una ce va prilejui pe baza exemplului manualului său, discutarea chestiunilor de mai sus ca și a altora ce s'ar mai voi. E inutil să mai adăugăm că dorința noastră cea mai vie e ca astfel de probleme, alcătuiind obiectul atențiunii conducătorilor de școli țărănești, să fie dezbătute aci la noi, în paginile buletinului de tehnică a culturii care pentru aceasta a fost creat.

„Casa culturală și de sănătate“

de Dr. I. Stoichița.

Pe terenul construcțiilor de instituții, destinate ridicării culturale a populațiunii noastre rurale, ne găsim, incontestabil, într'o perioadă de evident progres.

„Astra“, deși lipsită de mijloace materiale mai importante, stimulând și canalizând inițiativele locale, construiește, totuși, un număr frumos de „Case Culturale“ sau „Case Naționale“; „Fundatiile Regale“ ridică într'un număr impozant „Căminuri Culturale“, în diferitele părți ale țării, iar Ministerul Sănătății, prin energia creatoare a domnului Ministru *Dr. Costinescu*, se găsește într'o adevărată ofensivă de construcții, de „Dispensarii“ rurale. În afară de aceste instituții, cari se ridică în comunele rurale, trebuie să înregistrăm cu multă bucurie și numeroasele construcții școlare, unele adevărate palate, datorite pasiunii creatoare a domnului Ministru *Dr. Angelescu*, precum trebuie să amintim și diferitele instituții pentru cultură, cari iau ființă din inițiative pur particulare, dar cari toate urmăresc acelaș scop: *ridicarea culturală a țăranimii noastre.*

Emulația și elanul generos, care se manifestă cu atâta vigoare pe acest teren, trebuie salutat cu deosebită satisfacție și bucurie și trebuie înregistrat ca un efect binefăcător al înaltului îndemn, pornit din sufletul și mintea Aceluia, care este — cu adevărat — *Voevodul culturii românești.*

Satele noastre, sub hotărâtoarea influență a îndemnului Regal, se găsesc la o importantă cotitură a evoluției lor și este pe deplin justificată speranța că, persistând pe drumul apucat, vom asista la o transformare radicală a lor, în sensul celui mai desăvârșit progres.

Culturalizarea masselor țărănești și ridicarea satelor necesită însă o acțiune perseverentă și destoinică, de lungă durată; instituțiile, cari se crează în acest scop trebuiesc concepute deci în așa fel ca ele să poată corespunde, nu numai necesităților momentului de față, ci să poată satis-

face tuturor cerințelor și în viitor, pentru realizarea unei opere integrale.

Pornind dela principiul biopolitic: prosperitate fizică, morală și intelectuală, — așezămintele culturale, care se întemeiază pentru realizarea unei opere integrale, vor trebui, deci, să servească în același timp cerințe multiple: promovarea sănătății fizice, educație morală desăvârșită și dezvoltarea intelectului, care toate la un loc se înglobează armonice în noțiunea mai vastă de *cultură*.

După această concepție, instituțiile, care se creează din inițiative diferite și de către organe ori autorități diferite, oricum s'ar numi, servesc în realitate același scop: *ridicarea culturală a satelor*.

Urmărind același scop final, ne punem întrebarea dacă instituțiile care iau ființă, având numiri deosebite și alcătuite după concepții diferite, funcționând adeseori paralel în aceeași comună, — nu ar putea lua ființă după norme unitare, creindu-se printr'o armonioasă și rațională colaborare un *singur* așezământ cultural, mai vast și mai complet pentru satele noastre? Nu ar fi oare mai bine, mai rațional și mai practic ca, unindu-se *toate* inițiativele, prin contribuția de muncă a tuturor și după un plan bine stabilit, în loc de „Dispensar medical“, „Casă Națională“ și „Cămin Cultural“, toate separat, să se facă un singur așezământ: o „*Casă culturală și de sănătate*“, care să cuprindă pe toate la un loc?

Socotim că răspunsul nu poate fi decât afirmativ, deoarece — prin unirea inițiativelor și a forțelor — ar crește, pe de o parte, posibilitățile materiale, iar pe de altă parte, ar sporti elanul și încrederea în spiritul de colaborare și de solidaritate, care trebuie să stea la fundamentul oricărei opere culturale și naționale durabile. O „*Casă culturală și de sănătate*“, concepută ca o *instituție unică* pentru satele noastre, având un plan bine întocmit și realizat de către inițiativa locală, cu sprijinul comun al autorității de Stat, reprezentată prin Ministerul Sănătății și cu ajutorul moral și material al „Fudaștilor Regale“ sau al „Astrei“, ca societăți culturale, constituite și având o mare

autoritate morală, socotim că ar fi o instituție de bază solidă și durabilă, care ar putea avea rolul de adevărat focar de cultură integrală, devenind centrul de acțiune în marea operă de transformare și de ridicare a satelor românești.

Aceste considerațiuni ne-au determinat să încercăm realizarea unei asemenea instituțiuni culturale în *județul Sibiu*, printr'o strânsă colaborare între inițiativa locală, Ministerul Sănătății și societatea „Astra”.

„Casa culturală și de sănătate” din comuna Gârbova (jud. Sibiu), 1937.

Am ales în acest scop *comuna Gârbova*, unde am găsit o puternică inițiativă locală și unde, unind cele trei inițiativă printr'o rațională coordonare, am reușit să începem construcția unei „Case culturale și de sănătate”, concepută ca o instituție unică, servind un scop integral. Prin înțelegerea și hărnicia populației românești din această comună (Gârbova are 1106 locuitori români și 982 locuitori sași), cu sprijinul moral și — în parte — și material al despărțământului Sibiu al „Astrei” și prin ajutorul larg, acordat cu multă bunăvoință de către Ministerul Sănătății, prin domnul Ministru *Dr. Costinescu*, am reușit să punem sub acoperiș, în toamna anului trecut, acest important așezământ cultural. El se compune din două camere spațioase,

carl vor servi ca dispensar medical; o bucătărie demonstrativă, pentru cursurile practice ale gospodinelor din comună; două camere mari, pentru baie, — una cu dușuri și alta cu putine; o cameră mare, care va servi de cămin de zi pentru copiii mici; o sală de lectură și pentru bibliotecă; o sală mare, pentru serbări, teatru, adunări conferințe, etc. și o cameră de locuit, pentru sora de ocrotire.

Construcția s'a executat cu prestația exclusivă a locuitorilor români din comună și i s'a dat un aspect mai pretențios, pentru satisfacerea unui legitim orgoliu de rasă, într'o comună cu un număr atât de important de minoritari înstăriți. Sperăm că până în toamna acestui an lucrările să fie pe deplin terminate și „Casa culturală și de sănătate“ din Gârbova să-și poată începe activitatea. Ea va servi atât la promovarea sănătății fizice (dispensar medical, bucătărie demonstrativă, baie, cămin de zi pentru copii), cât și la ridicarea morală și intelectuală a populațiunii românești (bibliotecă, sală de lectură, sală pentru conferințe și serbări), îndeplinind o operă culturală integrală.

Socotim că asemenea instituțiunile se pot crea fără prea mari sacrificii și în alte comune, printr'o coordonare rațională a inițiativelor și printr'o colaborare armonică între diferitele autorități și societăți culturale. Ne permitem a sugera ideea acestei coordonări și colaborări, atât pentru realizarea unor importante economii de ordin material, cât mai ales pentru curmarea unor rivalități, adeseori dăunătoare și pentru trezirea și întărirea spiritului de colaborare și de solidaritate în sens constructiv.

Sperăm că inițiativa dela Gârbova nu va rămânea izolată.

Pagina biopolitică.

Politică și biopolitică

de Dr. Ovidiu Comșla.

Politică și biopolitică, două noțiuni egale ca aparență fonetică, dar profund deosebite în conținutul lor interior; fiecare având altă bază, altă metodă și altă finalitate. De sigur că nu atei e locul pentru o amă-

nunțată discuție de realități, puse în antiteză. Totuși, unele mici sondări în terenele respective, ar putea deveni utile înțelegerii de mai târziu.

Dacă politica e știința guvernării statelor după norme izvorâte din spiritualități transitorii, din concepții, uneori atât de teoretice, încât se desprind cu desăvârșire de realitatea faptelor, biopolitica e știința guvernării bazată pe o realitate apriorică și permanentă: viața.

Biopolitica e nouă ca știință; spiritul biopolitic a existat însă, într-o măsură destul de accentuată, în societățile vechi. Se întâlnește încă și azi în colectivitățile rurale, ferite de suflul civilizației. În aceste condiții viața păstrează un sens adânc organic care, strein de o stare, de conștiință, izvorește din cuminența empirică a poporului. De realitatea vieții se întrețin instituțiile lui fundamentale, conduita socială, precum și conduita individuală a membrilor ce îl compun. Însăși noțiunea de neam avea acest sens organic, înțelegând prin el o comunitate de sânge, de limbă, de „lege“ și de tradiții. În nota aceasta de specific mai mult simțit decât definit prin cuvinte, popoarele au urmat albia unei istorii proprii și, înfățișându-se deosebite ca tipuri omenești și însușiri, ele au tins în mod firesc la desăvârșirea particularismului lor, îndrumându-l spre o finalitate proprie. Respectul instinctiv a autorității grupului tradițional, a comunității locale, a familiei, asigură o stabilitate în drumul evoluției, fără surprize interioare și mai ales fără pericolul disoluției. Însă, cu vreo patru veacuri în urmă, într'un cadru de modernism incipient, diferitele doctrine și teorii, născocite de mintea omului, au început să devieze evoluția umană de la calea firească. După ce reformaștunea și romantismul au venit să demonstreze că formele tradiționale de credință și cultură nu sunt esențiale progresului, sufletul apusean a devenit receptiv pentru încercările de reînnoire socială ce au urmat. Astfel, când doctrinele materialiste proclamau valoarea exclusivă a bunurilor exterioare, în locul bunurilor aderente de structura interioară a ființei omenești, gruparea oamenilor în comunități de interese și neglijarea comunității de sânge, de neam și familie, precum și a comunității de limbă și de tradiție, a devenit o realitate. Când Rousseau pleda pentru libertatea înăscută a omului, libertate pe care omul are datorită să o apere față de societatea de care nu îl leagă decât un tacit contact de reciprocitate, individul a devenit scop în sine și problemele individuale au căștigat teren în dauna celor colective. A venit apoi Lamark spre a pretinde că oamenii nu sunt numai liberi, dar și egali. Diferențele ulterioare ar fi numai artificii produse de ambianța socială și fizică. Superioritatea și proștă ar fi o creație a ambianței favorabile sau ostile, după caz. Însușirile dobândite în decursul vieții prin educație, instrucție și ameliorarea confortului, s'ar transmite ereditar, contribuind astfel la ameliorarea genului uman.

Aceste construcții pur ipotetice ale minții omenești au dobândit în scurt valoarea unor stări de spirit. Individualismul părea deci consecința logică a prerogativelor recunoscute individului, iar sistemele politice (democrație, liberalism, socialism, comunism, anarhism) sin-

teza circumstanțială a unor străduințe ce tindeau la îndeplinirea practică a acestor spiritualități.

Iată deci bazele politicii și iată finalitățile spre care tinde. Ipoteza pură le caracterizează pe ambele. Nici individul, nici libertatea, nici bunurile materiale nu pot fi privite ca scop în sine, ci ca mijloace de realizările unui scop. Politica ultimilor veacuri, precum și politica multor state din zilele noastre nu a ținut și nu ține cont de faptul că individul e numai formă trecătoare în fluxul fără sfârșit al vieții; că oamenii nu pot fi nici egali, nici buni, nici liberi deopotrivă. Biologia, adică știința vieții, ne-a arătat că egalitatea e o himeră; că orice ființă umană e deosebită de cealaltă prin potențialitățile sădite în ea din însăși elita zămislirii. Fiecare primește o înzestrare ereditară deosebită. În fiecare sunt performate defectele și calitățile străbune. Mediul nu poate decât exprima sau retușa calități sau defecte ancestrale. Libertatea și bună-tatea nelimitată a omului ne apare astfel lipsită de orice temelie biologică. Dacă politica o acceptă, biopolitica o respinge. Dacă politica justifică aspirațiunile tuturor de a se ridica pe scara valorilor sociale, biopolitica rezervă acest privilegiu numai elitelor biologice. Biopolitica vrea o ierarhie pe temeiul valorii inferioare a ființei umane și impune o limită justă în calea aspirațiilor fără margini. În timp ce politica acceptă ca sens al vieții bunurile materiale și grupează statele și colectivitățile în comunități de interese, biopolitica are ca scop suprem bunurile biologice (fizice, intelectuale și sufletești) și tinde prin mijloacele ei de protecție și selecțiune la perfecționarea lor viitoare. Și dacă politica privește pe individ ca unitate socială, acordându-i toate prerogativele, biopolitica are în centrul preocupărilor ei familia, unitate biologică și izvor nesecat de viață viitoare.

Pagina demografică.

Problema mortalității în Europa, dela 1921 încoace

de Dr. Petru Râmneanșu.

Dela războiu încoace toate țările europene au pus politica sanitară pe primul plan de acțiune, făcând investiții de capital destul de însemnate. Rezultatele le și citim, prezervarea capitalului uman a și început să se evidențieze. Într-o perioadă de 15 ani, mortalitatea generală a scăzut simțitor. În această privință țările europene se împărțesc în trei grupe: cu reducere însemnată, moderată și țări care au rămas la aceeași proporție sau și-au redus-o foarte puțin. Din grupa întâi fac parte: Bulgaria, Polonia, Ungaria, Spania, Italia, Jugoslavia,

Cehoslovacia, Grecia, Olanda, Lituania și Austria. Din a doua: Finlanda, Irlanda de Nord, Portugalia, Norvegia, Germania și Franța. Din grupa statelor cari nu au reușit să-și comprime mortalitatea decât foarte puțin, fac parte celelalte câteva țări, între cari și România.

Evoluția mortalității în Europa, dela 1921—1935

(Proporții la 1000 loc.)

Țările	1921 —1925	1926 —1930	1931 —1932	1933	1934	1935
România	22.3	21.2	21.2	18.7	20.7	21.2
Bulgaria	20.8	17.7	16.6	15.5	14.1	14.4
Portugalia	20.6	18.7	17.2	17.1	16.6	17.1
Spania	20.4	18.3	16.8	16.4	16.0	15.7
Jugoslavia	20.2	20.0	—	16.9	17.0	—
Ungaria	19.9	16.9	17.2	14.7	14.5	15.2
Polonia	18.7	17.0	15.2	14.2	14.4	14.0
Franța	17.2	16.8	16.0	15.8	15.1	15.7
Italia	17.3	15.7	14.7	13.7	13.3	13.9
Grecia	16.5	16.5	17.8	16.9	15.0	—
Cehoslovacia	16.2	15.3	14.2	13.7	13.2	13.5
Lituania	16.2	16.3	15.4	13.5	14.6	13.9
Austria	15.8	14.4	14.0	13.2	12.7	13.6
Estonia	15.5	16.5	—	14.7	14.1	15.0
Irlanda de Nord	15.5	14.7	14.2	13.5	13.0	13.7
Letonia	14.5	14.5	13.8	13.6	13.9	14.1
Finlanda	14.2	14.1	13.0	12.9	12.4	—
Belgia	13.4	13.5	13.2	13.1	12.2	12.8
Germania	13.2	11.8	11.0	11.2	10.9	11.8
Elveția	12.5	12.1	12.2	11.4	11.3	12.1
Anglia și Galia	12.2	12.1	12.2	12.5	12.5	12.0
Suedia	12.1	12.1	12.0	11.2	11.2	11.7
Norvegia	11.5	10.8	10.7	10.2	9.8	10.2
Danemarca	11.3	11.1	11.2	10.6	10.4	11.0
Olanda	10.4	9.9	9.3	8.8	8.4	8.7

Această grupare a statelor în raport cu scăderea mortalității, ne atrage atenția asupra câtorva fapte, extrem de importante pentru noi:

a) Mortalitatea, deși s'a redus simțitor, mai ales în țările în care are proporții urcâte, totuși, în România, unde avem nivelul cel mai urcat, nu a suferit decât o reducere neînsemnată;

b) Scădere însemnată a mortalității a avut loc chiar și în țări cu standard de viață egal cu cel dela noi, ex. în Bulgaria, Ungaria, Jugoslavia;

c) România în ultimii ani, 1933—35, nu a rămas numai în fruntea listei în ce privește mortalitatea, dar, neținând pas cu celelalte țări, și-a creat între acestea și ea o diferență mult mai mare, decât cea din anul imediat de după războiu.

Cu această mortalitate generală și cu proporția natalității în descreștere destul de importantă, după cum am arătat-o în numărul trecut al acestei reviste, România în anul din urmă și-a redus simțitor și excedentul natural. În unele provincii istorice, scăderea excedentului na-

tural a ajuns chiar la zero sau a avut loc chiar deficit natural, după cum observăm din tabela care urmează.

Evoluția excedentului natural în România și pe provinciile istorice

(Proporții la 1000 locuitori).

Provinciile istorice	1921 —1925	1926 —1930	1931 —1932	1933	1934	1935
România, total	14.9	14.2	13.4	13.3	11.7	9.6
Oltenia	14.2	13.6	13.5	13.5	12.8	9.4
Muntenia	17.4	16.4	16.3	15.6	15.0	12.9
Dobrogea	19.9	18.8	16.4	20.8	17.2	15.9
Moldova	18.8	19.7	17.4	17.9	14.9	14.3
Basarabia	18.2	16.3	15.2	16.8	13.2	7.8
Bucovina	11.8	11.6	11.5	11.5	7.5	7.5
Transilvania	11.0	10.4	10.5	9.2	8.1	7.2
Banat	2.9	1.2	0.7	0.0	-0.2	-2.3
Crișana—Maramureș	10.1	8.5	8.6	6.6	7.4	5.7

Vedem, că — în special — Banatul și județele Arad și Hunedoara și în viitorul foarte apropiat, de sigur și alte județe din Ardeal, nu-și mai pot menține forța cantitativă numai pe baza vitalității proprii.

Cifrele vorbesc de la sine, nu mai e nevoie de comentarii, ele ne strigă: nu ne este permis să mai continuăm cu pasivitatea. Nevoia realizării unei politici demografice, pentru menținerea proporției actuale a căsătoriilor și a natalității, e timpul să fie începută, iar lărgirea politicii sanitare pentru combaterea mortalității, careia deja de mult trebuia să i se dea importanța cuvenită, când specialistul prevăzător a atras atenția, trebuie să devină un fapt împlinit. Într'adevăr, dacă principiile politicii sanitare, turnate în legea sanitară din 1930 a dlui prof. I. Moldovan, care cu prisosință s'a dovedit că corespunde cu realitatea terenului nostru (Gilău, Tomești), ar fi fost realizate imediat, astăzi pericolul demografic nu ar fi atât de amenințător. Dar, dacă nu ne-am lărgit politica sanitară atunci, sperăm că cel puțin acum, în ultima clipă, ne vom așeza pe picior egal, din acest punct de vedere, cu țările limitrofe nouă, care combătând mortalitatea, știu să-și asigure un excedent natural suficient menținerii unui echilibru demografic. Asupra combaterii mortalității, vom reveni mai detaliat după ce vom face cunoscută mortalitatea infantilă și pe vârstă, din Europa și România.

Inzestrarea inferioară ca fenomen ereditar

de **Dr. I. Făcăoaru.**

Ar fi fost interesant, ca după ce Richard Edward a fost căsătorit cu două femei, una superioară și alta de valoare medie, să fi încheiat o a treia căsătorie cu o femeie inferioară. Firește, că asemenea experiențe de genetică umană sunt imposibile. În schimb avem un caz echivalent în celebra familie Kallikak. Strămoșul familiei, Martin Kallikak era pe vremea războiului american de independență (1775) un soldat normal și sănătos. Din relațiile nelegitime cu fiica unui cărciumar a rezultat un copil, numit Martin Kallikak junior. Acesta era imbecil ca și mama lui și a fost identificat ca strămoșul imbecilei, care a servit ca punct de plecare al cercetărilor genealogice, ale căror rezultate le dăm succint aici. După terminarea războiului, Martin senior s'a căsătorit cu o fată normală dintr'o bună familie. Din această căsătorie au rezultat de-alungul a șase generații 486 de urmași. Toți sunt cetățeni de vază, pe toate treptele vieții sociale: medici, magistrați, avocați, moșieri, pedagogi și comercianți. „Printre aceștia nu se găsește nici un imbecil, nici un copil nelegitim, nici o prostituată, nici o persoană depravată, nici un epileptic, nici un criminal, nici un proxenet“. Din 486 de urmași, 15 au murit în copilărie, 2 erau dedați băuturii, iar unul a suferit de manie religioasă.

Deși acest anormal, Martin Kallikak junior, s'a căsătorit cu o femeie normală, totuși din cei 10 copii ai săi numai 2 au fost normali, alți 2 au murit în copilărie, iar despre unul nu se știe nimic; ceilalți 5 copii au fost imbecili, alcoolici, depravați și epileptici. Unele din familiile ramurei degenerate au fost foarte prolifică, într'un caz erau 15 copii.

Din cei 480 de urmași ai ramurei degenerate s'au identificat numai 378 de indivizi. Din aceștia 82 au murit de timpuriu, iar 46 erau normali. Restul, adică 250 sunt degenerați și anume:

143 (57.2%) imbecili, 36 (14.4%) nelegitimi, 33 (13.2%) prostituate, 24 (9.6%) alcoolici, 8 (3.2%) proxeneți, 3 (1.2%) epileptici, 3 (1.2%) criminali.

Dintre 222 de copii cercetați care proveneau din 41 perechi cu ambii părinți debili mintali, erau aproape în totalitate (99.1%) debili mintali.

Așa dar, când tatăl e normal și mama tot normală, urmașii sunt normali. Când însă tatăl normal procrează cu o femeie imbecilă, copiii sunt în parte imbecili. Fiecare din acești copii devine la rândul său progentorul altor debili mintali în diferite grade. Nu trebuie să ne așteptăm, ca dacă un părinte sau chiar ambii părinți sunt debili min-

tali, printre urmași să nu întâlnim decât debili mintali. Copiii pot fi afectați de alte boli anomali numai înrudite cu ale înaintașilor, dar nu identice.

Alcoolismul este ereditar, dar nu trebuie să ne așteptăm ca orice alcoolice să aibă un înaintaș alcoolice. Asta, pentru că o singură tară poate condiționa o serie întreagă de alte tare. E destul ca un individ să fi moștenit debilitatea mintală a unui înaintaș și acest defect grav se poate manifesta sub cele mai variate înfățișări. Aparatul psiho-fiziologic slab poate fi cauza unui întreg cortegiu de defecte, cum ar fi: insanitatea morală (depravarea, prostituția), slăbiciunea (superficialitatea) judecării, lenea, minciuna, vanitatea excesivă, irascibilitatea, sentimentul urei și al răzbunării, sugestibilitatea, lipsa sentimentelor superioare, alcoolismul, delincvența, criminalitatea, etc. Existența unor defecte presupune totdeauna alte defecte și acelaș lucru este cu calitățile.

Nu ne ocupăm aici de faptul, că asemenea familii degenerate sunt adevărate focare de dezagregare biologică a corpului etnic, nici de sarcinile financiare impuse comunității prin furturile, urmărirea și întreținerea delincvenților sau îngrijirea disgencilor. Dar tot așa de gravă ca aceste rele la un loc este primejdurea vieții sociale. Din aceste familii inferioare se recrutează acei degenerați într'un grad mai grav sau mai ușor, dușmani inverșunați ai orânduirilor sociale. Sunt *sub-omenii* de toate categoriile care îngroașă rândurile armatelor de paraziți sociali, de anarhiști și comuniști. Aceste elemente degenerate — urbane în totalitatea lor — urăsc orice muncă ordonată și onestă, urăsc orice superioritate și amenință cu distrugerea patrimoniul cultural al omenirii. Rostul eugeniei și al biopoliticeii este îndiguirea acestet primejdii pe calea selecțiunii sociale: favorizarea persoanelor superioare și profilaxia disgencilor.

„Casele Naționale“ și celelalte opere ale unui „Om de nădejde“: Generalul Ion Manolescu

de Protop. Lt. Colonel **Ion Dăncilă**.

Cărturarul de marcă și intelectualul de rasă, generalul de divizie Ion Manolescu, face parte din plelada marilor răscolitori de suflete și îndrumători de neam, faptele și realizările cărora sapă și lasă în conștiința generațiilor o dâră de lumină și de entuziasm, din care aceste generații se vor hrăni, sufletește, din belșug.

Viețea acestui român cioplit dintr'o bucată, are un singur scop: să îndrumeze și să selecționeze, apoi să înmulțească continuu energiile spirituale și bunurile materiale ale neamului, din care, spre norocul acestui neam, generalul I. Manolescu face parte.

De aceea opera acestui vrednic reprezentant al gândirii și al simțirii specifice românești și creștinești, va rămânea o neprețuită zestre de înălțare morală, pe care poporul nostru, în ciuda colților rozători ai veacurilor, va ști să o păstreze intactă pe seama urmașilor.

Dar să vedem din ce se compune *capitalul moral*, din care generalul I. Manolescu a știut să făurească un *ideal moral* al vieții sale, pe care d-sa îl urmărește și-l realizează, etapă după etapă, cu o tenacitate și cu o înțelepciune vrednică de admirație.

„Casele naționale“.

Instituția „Caselor Naționale“ a luat naștere pe front, în țarna anilor 1917—1918.

Acel din intelectualii noștri, care doresc să cunoască dezvoltarea și realizările acestei admirabile instituții se pot edifica în această privință, citind broșura „sărbătorilor înfrățirii culturale“ din Breaza, din cadrul raportului anual 1924 al „Caselor Naționale“.

Nouă ne sunt scumpe aceste sărbări, pentrucă și „Astra“ din Sibiu a colaborat atunci la reușita lor.

Ceea ce ne interesează însă pe noi, când vorbim de „Casele Naționale“, la temelia cărora stă gândul și sufletul *d lui* general, sunt următoarele :

Să cunoaștem chiagul sufletesc din care s'a zămislit ideea fericită a înființării „Caselor Naționale“, apoi să cunoaștem principiile morale și naționale, prin care se ridică acest măreț edificiu.

Încă în tranșee, unde cu fiecare lovitură de tun și cu fiecare plept de român sfărâmat de obuze, minunata epopee a întregirii neamului românesc s'a apropiat de actul ei final — de untrea definitivă a românismului într'o Românie liberă, independentă și puternică ; *sufletul nobilului reprezentant al vitalității românești*, sufletul generalului, care se adapă și în tranșee din izvoarele limpezi ale înțelepciunii și prevederii strămoșești, acest suflet sensibil, prin finețea antenei credinței sale în marea viitor al neamului său, la contact, cu o clipă înaintea altora, cu realitatea și vede cum neamul românesc va ieși hotărât biruitor din marea învălmășeală a ginților și *de-acum* începe a pregăti sufletul și conștiința românească pentru ziua de mâine, când pacea binecuvântată își va întinde mâna sa proteguitoare și peste neamul românesc întregit și când va trebui să ne afirmăm în fața lumii civilizate, ca fiind vrednici de roadele rășbotului și de a ne fi găsit la timp locul și rostul nostru în mijlocul lumii, ca neam, ce prin muncă și prin cultură vrea să-și sfințească viața aici pe pământ.

De aceea prin realizarea „Caselor Naționale“, încă pe front, eu îl văd pe eminentul lor președinte, cum fixează pe creasta destinului românismului o torță luminoasă, răspânditoare de entuziasm pentru cei ce vor să colaboreze în chip desinteresat la propășirea culturii, la unificarea sufletească, la întărirea sentimentului dinastice și la înmulțirea patriotismului unui neam ieșit biruitor din marea rășbotu trecut.

Iată principiile morale și sociale ce stau la baza „Caselor Naționale“, așa, cum le fixează d-sa în paginile „Legii a treia“ :

a) Să se pună în valoare comorile sufletești ale neamului și să fie îndreptate către un ideal suprem, răzîmîndu-se educația pe *fapte și realizări*, nu pe vorbe;

b) Să se cheme poporul la contribuție conștientă pentru viața sufletească și economică a țării, creînd astfel pe omul de nădejde, fără de care viața socială nu poate fi puternică;

c) Să se creeze „Case Naționale“, la sate și periferiile orașelor, instituții necesare pentru cultura sufletească, fizică, socială și morală a poporului.

Scopul ce-l urmărește întemeietorul acestei instituții culturale, este să formeze cât mai mulți oameni de nădejde pe seama patriei celei noi. Oameni de nădejde, cari cu ajutorul minții și a credinței, apoi a energiei lor morale, să rezolve și ei toate problemele de ordin moral, material și național, pe cari împrejurările noi ale vieții ni le impun atențiunii tuturor.

Căci d-sa are nădejde numai în puterile și în capitalul moral al „omului de nădejde“, asemenea și în concepțiile „omului de nădejde“ despre problemele vieții, pe cari acest „om de nădejde“, care — în toate împrejurările vieții — se lasă condus de prescripțiile „Legii a treia“, fixată magistral și la înțelesul tuturor, în remarcabila lucrare a d-sale, acum apărută : „Omul de nădejde“.

Fiilor românișmului de azi și de mâine, cari vor să ajungă oameni de nădejde, le recomand din adîncul sufletului meu, să facă din „Legea a treia“ un îndreptar, un catehism al vieții lor și al urmașilor lor.

Părinți, educatori, preoți și profesori de toate gradele, dacă voiți să faceți, în viață, un bine pentru fiii și elevii voștri, discutați, explicați și comentați cât se poate mai des în fața tineretului de astăzi „Legea a treia“, cuprinsă în cartea „Omul de nădejde“. Deși găsi aici izvoare necesare de educație și de înălțare sufletească, veți găsi aici *noua metodă pedagogică*, născută din imperativul categoric al vremii de astăzi, pentru a putea forma caracterele, pe cari timpurile de față ni le reclamă.

„Cultul Eroilor“.

Prezența la conducerea ei și puterea de organizație a generalului Ion Manolescu o simte dela început și până astăzi o altă instituție, de o covârșitoare importanță din toate punctele de vedere: societatea „Cultul Eroilor“.

Această instituție de utilitate publică și națională ia ființă imediat după încheierea păcii europene, când oamenii de seamă ai României-întregite simt impulsul datoriei elementare de a ne arăta cu toții recunoștința noastră pentru slava jertfei și a memoriei celor cari au înfăptuit pe câmpul de luptă idealul nostru național: Untrea.

Organizarea muncii pentru construirea de cimitire, în care să fie concentrate osemintele răslățite ale eroilor căzuți pe atâtea fronturi, apoi îndrumarea atelierelor chemate să producă cruci și monumente, pentru înfrumusețarea cimitirelor de eroi și atâtea alte probleme grele ce decurg în chip natural dintr'un cult al eroilor, bine priceput, reclamau pe omul de nădejde.

Ochii tuturor, cari cunoșteau puterea de muncă, onestitatea, patriotismul, realismul și tactul în organizarea muncii obștești s'au oprit atunci, în chip spontan, asupra aceluia, care prin întreaga sa ființă este o sinteză a omului de nădejde, asupra generalului I. Manolescu.

A aduce aici elogii unui ostaș și creștin de talia d-sale, acest bărbat întregu, pus în serviciul unui ideal, de a da adică expresie în cadrele realizărilor „Cultul Eroilor“ (idei de jertfă pentru patrie, înseamnă a răscolți inutil liniștea celui mai discret colț al virtuților din cari se compune sufletul generalului: discreția și modestia acestui ostaș, care cu ocaziunea oricărui moment din viață, când este vorba de meritul cuiva, împinge în fața opiniei publice pe alții, iar el se retrage în imperiul fără de margini al mulțumirilor sale sufletești, încununat cu laurii muncii, o muncă, care în locul lui va vorbi în permanență generațiilor prezente și viitoare despre meritele autorului.

Generalul I. Manolescu: „Cercetășia“ și „Străjeria“.

Ce v'ar putea spune despre opera realizată, într'un timp relativ scurt, în calitate sa de ajutor-Comandant al Marelui Legiun al Cercetășilor și Străjerilor României întregite?

Și, totuși, trebuie să ne spunem aici cuvântul nostru lămurit, căci este vorba de o realizare, care stă în strânsă legătură cu evoluția firească a sufletului tineretului, deci cu formarea caracterului prezentelor și viitoarelor generații, pe umerii cărora seiază istoria României de mâine.

Încep prin a face fericita constatare, că: rareori un Suveran al Culturii — cum este Marele și Înțeleptul nostru Domn și Căpitan, providențialul Rege al României, Carol al II-lea, a avut norocul să găsească un sfetnic sincer și devotat cum s'a întâmplat aceasta în România, în clipa când bunul nostru destin, prin voința Regelui nostru, deci prin prevederea sufletului Regeșe, pune stăpânire pe sufletul tineretului României întregite, cu scopul de a înviora și de a modela caracterul acestui tineret, după glasul tot mai pronunțat al vremii.

De aceea, îndrăznesc să dau expresie credinței mele în această privință, că: fericită și binecuvântată a fost pentru Slăvitul nostru Tron și pentru cucernicul nostru neam, clipa, când ochii sântini ai Voievodului Culturii românești, care prin cultură este hotărât să asigure libertatea și viitorul de aur al poporului Său, se fixează asupra persoanei aceluia, a cărui vleață și fapte ies din comun și ale cărui realizări au stârnit admirația tuturor, asupra generalului I. Manolescu, pentru a-L secunda în regească și genială Sa operă, de a crește din copiii noștri, în cadrele și cu ajutorul cercetășiei și a străjeriei, pe oamenii de nădejde de astăzi și pe eroii de mâine.

Slavă Regelui, cunoscător de oameni și cinste omului tubitor de Rege — care n'a pregetat nici o jertfă pentru a traduce în realitate o dorință Regească!

Cine vrea să se convingă, dacă generalul a reușit să pună în practică dorințele și speranțele Regeșii, legate de sufletul copiilor noștri, pe acela îl poftesc să petreacă

câteva zile între străjerii noștri — când se va putea apoi convinge de adevărul, că pe sufletul copiilor noștri pot pune stăpânire numai oamenii de suflet și de sentiment, numai oamenii buni, iertători și îndatoritori, numai oamenii veșnic senini, cum este idolul copiilor noștri, Marele Comandant al străjeriei românești : Matestatea Sa Regele și vrednicul Său ajutor, generalul I. Manolescu.

Dar cum de a reușit generalul și în acest domeniu ? Nu-i greu să găsim secretul izbânzii sale în mijlocul tineretului, — căci dacă deschidem „Legea a treia“, aflăm acolo fixate toate sentimentele și credințele ce-l apropie pe acest eminent pedagog de sufletul copiilor noștri, cartă văd în el pe Baden Powell al României.

Generalul I. Manolescu și satul său natal, Breaza.

De câteori, pe aripile sufletului meu, simt odihnindu-se imaginea bunului patriot, a generalului I. Manolescu, fără să vreau îl aseamăn întotdeauna cu Mareșalul japonez, care — după ce zdrobi puterea moscovită, ceru împăratului său iacorul de a se retrage, ca învâjitor, în satul său natal.

Această unică întâmplare în anele marilor conducători de oștiri este egalată de munca depusă pentru ridicarea satului său natal, Breaza, între marile centre culturale, răspânditoare de lumină pentru acel colț de țară norocos, de către generalul de Divizie Ion Manolescu, care, după cum însuși o mărturisește : „Pe lângă grija și energia depusă pentru întreținerea casei și a familiei sale, destul de numeroase, concentrează tot atâta atenție, grije și energie, pentru ridicarea satului său natal, Breaza, la nivelul cultural, moral, sanitar și economic cerut de pasul vremii“.

„După optsprezece ani de muncă, zice generalul, pentru ridicarea culturală a satului Breaza, în care timp s'au creat : „Casa Națională“, cu parcul, băile și dușurile calde și reci, hotelul „Casei Naționale“, introducerea luminii electrice, bulevardul Eroilor, clinica de copii, școala de îndrumări casnice pentru fete, restaurantul și pensiunea

„Temperanța“, cinci monumente mari, biblioteca „Casei Naționale“, școala de comandanți a Cercetașilor, strandul, căminul de străjeri, câmpul străjerilor și diferite alte înfrumusețări, — generalul a realizat în ultimii trei ani (1933—1936) o nouă operă economică și anume: organizarea industriei la vatră a jucăriilor, organizarea unui atelier central de modele și a unui magazin central universal, care să corespundă la următoarele trei puncte: întâi, să satisfacă nevoile gospodărești ale satului și toate nevoile vizitatorilor acestei importante stațiuni climatice. Al doilea, să introducă în comerțul țării produsul industriei de jucării românești. Al treilea, să încheie seria realizărilor și gândirilor sale cu exemplul vorbitor despre strânsa legătură ce trebuie să existe între cultural și economic, legătura reprezentată prin omul de nădejde.

Pe baza metodei sale de lucru (dela mic la mare și delă calitatea produsului mic, la obținerea rezultatului mare) a înjghebat această operă delă începutul anului 1933, pe cont propriu, cu sacrificii mari de timp și mai ales de bani, așa că până în Septembrie 1933, a încheiat două bilanțuri cu rezultate bune. Bazat pe aceste rezultate, nu pe vorbe sfornătoare sau pe planuri teoretice și imaginare, a înjghebat prima cooperativă de acest fel din țară, la începutul anului 1936.

Sunt înțeles, cred, că prin organizarea magazinului universal, generalul, pe lângă idelle de mai sus și pe lângă idelle restabilirii firului comercial întrerupt prin moartea fratelui său, a urmărit să pună la dispoziția sătenilor și a vizitatorilor, în condițiuni de conștientozitate, utilul gospodăresc, precum și o pildă de organizare, în pasul vremii.

În legătură cu trainicile realizări ale d-sale, din satul său natal, Breaza, de multeori mă întreb, găst-va pilda d-sale imitatori între noi, cari să facem pentru satul nostru natal, măcar a zecea parte, cât a făcut acest mare român pentru Breaza? Răspundă fiecare intelectual, de dincoace și de dincolo de Carpați la această întrebare, care ne va urmări pe toți, o vleață întreagă, cerându-ne răspunsul!

Adevărat! Fatma bunului nume nu se câștigă prin palavre, ci se câștigă prin jertfe și prin muncă.

Și dacă este adevărat că puțința de a trăi, noi înși-ne, în sufletul altuia — e singura adevărată valoare omenească, atunci înțeleg de ce bunul „lui“ și bunul „nostru“ destin, l'a designat pe generalul Ion Manolescu să hrănească cu sufletul său, sufletele milioaneilor de români, cari — drept omagiu de recunoștință pentru frumusețea vieții și pentru prețioasa operă, săvârșită în decursul vieții de acest *adevărat om de nădejde*, — îi aduc la acest loc, tributul laudelor bine meritare.

Inființarea „Regionalei Astra Bănățeană“

de Al. D.

O veche dorință a bănățenilor ca și a conducerii centrale a „Asociațiunii“ a luat de curând chipul faptel. La 28 Februarie s'a constituit la Timișoara „Regionala Astra Bănățeană“, într'o atmosferă de sincer entuziasm și caldă înfrățire. A fost într'adevăr un moment înălțător, la care au știut să contribuie fruntașii vechii locale ca și trimișii altor meleaguri. Banatul a apărut unitar, solidar cu idealurile de totdeauna ale „Astrei“, conștient de nevoile momentului istoric, dornic de a intra în rândurile luptătorilor noștri pentru ridicarea neamului. Ținutul acesta de pitoresc și vote bună, de cântec și veselie, de încântătoare mândrie regională, avea de altfel binecuvântate motive să porceadă și el la marea bătălie a culturii. Căci din nefericire sub tradiționala lui voloște, începuseră să sbucnească durerile, să se deschidă rănile. Jalea depopulării bănățene se aude răsunând pe fiecare și mai puternică, mai cutremurătoare. O învioreare a faptelor fizice și sufletești ale Banatului nu putea fi deci decât bine și la timp venită. „Astra“ a dorit-o demult, din toată inima și președintele ei — dl profesor Dr. Iuliu Moldovan — n'a cercetat numai odată Banatul, în acest scop.

După o îndelungă și chibzuită pregătire dar, „Regionala Astra Bănățeană“ a luat ființă. E un eveniment cultural de o importanță deosebită, atât în istoria „Asociațiunii“, cât și cea a culturalizării maselor românești și el se cere de aceea pe larg însemnat aici, în paginile cărui vor fi odată *documentare*, ale „Transilvaniei“.

Cu încheierea deplină în forme statutare a „Astrei Bănățene“, Comitetul central a delegat și de data aceasta pe dl vicepreședinte *Dr. G. Preda*, care a avut cinstea de a prezida entuziasta Adunare generală de constituire dela Timișoara și a-l realiza cu suflet și avânt doleanțele.

Ședința din 28 Februarie a fost judicioasă pregătită de o seamă de consfătuiri pe care dl *Dr. G. Preda* le-a avut cu personalitățile locale și în special cu dl *Dr. Al. Marta*, prim-președinte al Curții de Apel și președintele comitetului organizator al regionalei, a cărui contribuție însemnată la reușita lucrărilor se cade a fi subliniată aici cu recunoștință. Ședința de constituire a fost o adevărată sărbătoare a intelectualității bănățene, în frunte cu reprezentanții celor două biserici surori. Dl *Dr. G. Preda* a rostit cuvântul de deschidere, pe care-l publicăm în altă parte a buletinului, salutând pe toți cei de față*). Au urmat discursurile fremătănd de entuziasm ale dlui *Dr. Al. Marta* ca președinte al comitetului organizator (pe care-l publicăm în întregime în buletin), al *P. S. Episcopul Vasile* al Caransebeșului, *S. S. Canonicul Dr. Brânzeu*, reprezentând pe *P. S. Episcop Ion Bălan*, al Lugojului, dl *Prof. Constantin Hirășescu*, în numele Ministerului Educației Naționale, dl *Dr. Dimitrie Nistor*, prefect al județului Timiș-Torontal, ca reprez. al guvernului, dl *Cătălina*, ajutor de primar (pentru primărie), dl *prof. Mioc*, în numele „Asociației profesorilor secundari“, dl *Sever Bocu*, fost ministru, ca preș. al desp. „Astra“, Lipova, dl *Dr. Iustin Coste*, din partea „Caselor Naționale“, dna *Aurelia Dr. Cioban*, în numele „Reuniunii femeilor române“. E desigur inutil să subliniem câtă hotărâre și cât avânt au mărturisit cuvintele vorbitorilor; cât dor de muncă și câtă iubire pentru neam palpită în inimile Bănățenilor. „Astra“ are toate motivele să fie fericită de viitorul drum al Regionalei bănățene.

După seria cuvântărilor de mai sus, declarând cu unanimitate, Regionala constituită, dl *Dr. G. Preda*, a rugat Adunarea să aleagă o comisiune de candidare pentru alegerea președintelui și comitetului „Astei Bănățene“. La propunerea președ. desp. Timișoara, dl *prof. Dr. P. Țiucra*, a fost aleasă o comisie compusă din cei 5 președinți ai despărțămintelor, sub conducerea dlui *Dr. Al. Marta*, care a prezentat Adunării ce a primit cu aclamații, cu unanimitate și însuflețire, un referat cu următorul comitet:

*) Secretar al adun. gen. a fost ales dl *Pr. Traian Golumba*.

Președinte de onoare: Dl. Min. Antoniu Mocioni.

Președinte activ: Dr. Sabin Ebușianu, inspector-șef al Regiunii școlare.

Vice-președinți: Dr. N. Buteanu, inspector gen. san.

Dr. Aurel Cosma, adv. deputat.

Membrii de drept: P. Sf. Sa Episcopul Aradului: Andreiu Mager;

P. Sf. Sa Episcopul Caransebeșului Vas. Lăzărescu;

P. Sf. Sa Episcopul Lugojului Ion Bălan;

Dr. Brediceanu Tiberiu;

Bocu Sever;

Dr. Corneanu Cornel;

Mităr Tiberiu;

Rusmir Ilie.

Președ. despărțămintelor
din Bănat.

Membrii cooptați: gen. Bunescu Alexandru;

Băleanu I., prefectul jud. Caraș;

Dr. Curușiu Vict., prefectul jud. Severin;

Dr. Nistor Dim., prefectul jud. Timiș-Torontal;

Coman Aug., primar, Timișoara.

Membrii aleși:

Dr. Alexa Gh.;

Armaș Matel;

Dr. Băran Cortolan;

Dr. Bogdan Anton;

Dr. Bolboca I.;

Boldea Romul;

Dr. Brânzeu Nic.;

Dr. Chitrolu Dim.;

Cioban Ludovic;

Ciorotanu Ștef.;

Dr. Coste Iultu;

Domășneanu N.;

Drăgot D. Sabin;

Gheța Ion;

Dr. Imbroane Avr.;

Dr. Imbroane Nic.;

Jlănu Gh.;

Mălăescu Andr.;

Dr. Mercea Ulețor;

Munteanu Gh.;

Onu Iultu;

Dr. Peteanu Aurel;

Râmneanșu Patricle;

Dr. Suctu Eugen;

Teodorescu Const.

În ședința de după-amiază s'au constituit apoi Secțiile literare și științifice, după cum urmează:

1. Secția artistică: președ. prof. Iosif Velcean;

2. Secția demografică: președ. P. Râmneanșu;

3. Secția de educ. nașion.: președ. prof. V. Mioe;

4. Secția feminină: președ. Aurelia Dr. Cioban;

5. Secția istorică-muzicală : președ. Dr. Ioachim Miloia ;
6. Secția juridică : președ. Dr. Al. Marta ;
7. Secția literară : președ. Nic. Jucu ;
8. Secția medicală : președ. Dr. Al. Miletici.
9. Secția social-economică : președ. Dr. Cornel Grofșoreanu.

(Urmează să se completeze cu secția economică și cea etnografică, ulterioar.)

La această ședință trebuie să relevăm frumosul gest al dlui Dr. Aurel Cosma, al vicepreședintelui comitetului. D-sa s'a oferit să intervină pe lângă autorități administrative bândșene de a sprijini moralicește „Regionala Astrei Bândșene“, făgăduind totodată că va închina un întreg număr al „Luceafărului“, revista condusă de d-sa, actului constituirii noastre.

Di președinte felicită adunarea pentru felul cum a decurs alegerea și salută pe noul ei președinte, dl inspector general Dr. Sabin Erușianu și pe distinșii săi colaboratori.

Cuvântarea dlui președinte Dr. Sabin Erușianu o publicăm, în întregime, într'alt loc al buletinului. Cuvântarea a fost primită cu vlt aplauze și însuflețire.

Se anunță că dnii Dr. Cornel Corneanu și colonel Boldea își scuză, telegrafic, absența.

Se propune ca verificarea procesului verbal al adunării să fie încredințată membrilor comitetului Regionaliei din localitate.

Odată formalitățile încheiate, mulțumește dl Dr. Gh. Preda, factorilor organizatori ai adunării — în special dlui Dr. Marta — omagiază pe M. Sa Regele, președintele de onoare al „Astrei“ și eforturile președintelui activ prof. Dr. Iuliu Moldovan. Adunarea generală hotărăște să omagieze telegrafic pe președintele „Asociașunii“, dl Dr. Iuliu Moldovan și să exprime devotamentul ei neșărmurit față de M. S. Regele Carol al II-lea, președintele de onoare al „Astrei“ și Doevodul călăuzitor al culturii românești.

Felicitul început, al constituirii, va fi — de sigur — urmat de rod bogat în fapte, așa cum numai sufletul harnic și vlioiu la lucru al bândșenilor știe să dăruiască poporului vrednic și inimos. Urarea și încrederea conducerii centrale a „Asociașunii“ îi urmărește deopotrivă.

Străbătând despărțămintele

de I. B.

Vașcăul a fost părăsit de un vrednic președinte. Nu totdeauna pot fi apreciate după adevărata lor semnificație mulțimea de realizări pe care le cuprinde raportul nostru general. Fapte, care ar avea dreptul la un articol întreg, aici sunt cuprinse în câteva șire. Autorul raportului nu poate apoi, chiar dacă ar dori, să privească fiecare înfăptuire sub adevăratul ei aspect. Procesele verbale ale despărțămintelor sunt redactate foarte inegal. Uneori ele nu cuprind decât înșirări cu totul prea sumare; alteori informațiile pozitive sunt îngropate în tot felul de considerații sau în fraze care te fac să-ți impui o rezervă în prezentarea lor. E și foarte greu să dai acestor înfăptuiri întreaga lor semnificație. Pentru că în aprecierea lor trebuie să ții seama de o mulțime de împrejurări, pe care nu totdeauna le poți cunoaște. Altfel trebuie privită, de pildă, o școală țărănească, sau o descindere la sate a unui despărțământ lipsit de mijloace materiale, condus de o mână de oameni care reprezintă întreaga „inteligență” locală, decât aceleași fapte săvârșite de o organizație bine înzestrată, atât din punct de vedere material, cât și al puterilor intelectuale pe care se întemeiază. Trebuie apoi să mai ai în vedere mediul în care activează organizația. Sunt regiuni atât de părăsite parcă nu numai de oameni, ci și de Dumnezeu, încât activitatea „Astrei” este pentru ele ca o ploaie de vară binecuvântată. În urma ei, românismul se trezește la o viață nouă, țărânul începe să prindă puteri și să privească cu alți ochi pe intelectualul român de a cărui existență de abia știa înainte.

Atmosfera aceasta a înfăptuirilor noastre nu poate fi cunoscută în întregime decât la fața locului. Numai astfel mi-am putut da și eu seama de valoarea faptelor cuprinse în raportul prezentat în anul trecut de despărțământul nostru din Vașcău (jud. Bihor). Să faci o școală țărănească în acest târgușor de munte, care nu are mai mult de 1300 de locuitori, care e lipsit de orice școală secundară și n'are atâția intelectuali câte degete la amândouă mâinile — nu e lucru ușor. Puține regiuni ale țării au însă nevoie atât de urgentă de o astfel de instituție. Vașcăul e unul din centrele acestui ținut năpăstuit al Munților Apuseni, pentru care s'a vărsat atâta cerneală și s'au rostit atâtea discursuri, fără să se săvârșească nici o îmbunătățire mai de seamă. Cu toate aceste dificultăți, școala țărănească din Vașcău a luat ființă. 24 de țărani din satele apropiate au ascultat cursurile ei, admirabil organizate. Existența acestei școli se datorește însă înainte de toate fostului președinte al acestui despărțământ, Dr.-ului Emil Pop, medic de circumscripție. Odată ce și-a dat seama de necesitatea întemeierii ei, d-sa a făcut și imposibilul pentru a o putea realiza. Fondurile îi lipseau, localul unde să găzduiască țărânii, de asemenea. Nu a bătut însă în retragere. Țărânii au fost găzduiți în propria lui casă. Paturile au fost aduse cu mari sacrificii și cu multe bătăi la ușile celor puternici din

alte localități, până și din Oradea, care nu este prea aproape de Vașcău. De țărani s'a îngrijit însuși președintele despărțământului. Aparatul lui de Radio le stătea la dispoziție, când programul era potrivit. După cursuri urmau adeseori acele convorbiri familiare, în care sufletele se apropie, câștigând încredere, statornică. Despre toate acestea Dr.-ul Emil Pop, își vorbește cu o mare sfială. Trebuie să ai prilejul să vorbești cu alți colaboratori ai d-sale, sau cu țărani înșiși, pentru a vedea adevărata semnificație a faptelor lui, apostolatul aproape fără pereche pe care l-a săvârșit în acest colț de românism, atât de izolat și de bântuit de nevoi. În strânsă legătură cu școala a fost pus la punct planul unei pepiniere, atât de necesară aici, a unei cooperative și a altor proiecte, izvorite toate din necesitățile locale și înfăptuite chiar în parte. Activitatea aceasta cu adevărat eroică, dacă ținem seamă de împrejurările între care a fost desfășurată și de stăruința depusă, a fost întreruptă însă în toamna aceasta. Medicul acesta filantrop a fost nevoit să părăsească Vașcăul, regretat în modul cel mai sincer de întreaga regiune. Dragostea lui pentru „Astra“ va rodi în curând, în altă parte. Vașcăul este însă un capitol din munca lui în cadrele Asociațiunii pe care am crezut de cuviință să-l subliniem aici, așezându-l drept pildă, atât în fața urmașilor lui în conducerea despărțământului pe care l-a părăsit, cât și a altor despărțăminte.

*

Muncă constructivă la Salonta. Cu același ochi trebuie privită și activitatea unei alte organizații a noastre din Bihor, despărțământul *Salontei*. El este condus de dl Cornel Safta, directorul liceului din loc. Activitatea d-sale se îndreaptă în două direcții. Ea caută mai întâi să solidarizeze în jurul „Astreii“ pe intelectuali din localitate, prin conferințe și festivități bine organizate, extrem de necesare la această margine de țară. O notă bună a acestor conferințe este rostirea lor exclusivă de către intelectuali din Salonta. În felul acesta se formează o conștiință românească locală, se descoper valori, care altfel s'ar firosi în uitare. O a doua calitate a lor este așezarea pe cicluri. Ele îndeplinesc astfel aproape rostul unei universități populare. Acolo unde conducerea despărțământului a ajuns la rezultate, care îi dă tot dreptul să fie mândră este însă activitatea ei în mijlocul coloniștilor. Cu mijloacele modeste de care dispune, comitetul nu s'a putut gândi, deocamdată, decât la coloniștii din localitate sau din imediata apropiere a Salontei. Pentru această s'a lucrat însă cu o stăruință și cu un sistem vrednic de admirat. Patru ani de-a-rândul li s'a dat câte o școală țărănească. Unii dintre țărani au ascultat cursurile în doi sau în trei ani consecutivi. Ei și-au putut câștiga astfel cunoștințe temeinice; încrederea lor față de instituție a fost crescută și transmisă și altora. Pentru ca școala să ajungă la rezultate pozitive s'a cerut și s'a obținut frecventarea regulată a cursurilor. Țăranii participanți au fost organizați în cooperative, e adevărat, cu fonduri foarte modeste, dar din an în an mai mari. Cooperativele au închiriat sau a cumpărat mașini agricole, care au îmbunătățit mult calitatea produselor sau a desfăcut mărfuri de primă

neceitate. Veniți aici, în cea mai mare parte din regiuni de munte, acești coloniști nu erau familiarizați cu muncile agricole. De fapt, multe sate de coloniști moși, sunt, din această pricină, într'o stare de plâns. Prin „Astra“, coloniștii din Salonta au învățat să tubească pământul care le-a fost dat și să-i stoarcă toate comorile. Planul dlui Saftă este întinderea acestei activități și la alte comune. În urma faptelor săvârșite până acum avem credința că drumul d-sale prin aceste sate de frontieră va fi încoronat de succes.

*

La Sighet, în extremitatea nordică a frontierei ardelenne, continuă, fără nici o oboseală sau descurajare, cu toate criticile și cărcoteliile unor localnici, activitatea Dr.-ului Ilea, cunoscută și admirată din realizările de până acum, dintre care unele, ca școala țărănească, au avut darul să fie însușite de toate despărțămintele noastre. Dr.-ul Ilea este un spirit inventiv, plin de tot felul de proiecte, gata oricând să treacă la realizarea lor, oricâte ar fi obstacolele și criticele care i-ar sta în cale. Lupta este pentru el un principiu de viață. Acolo de unde ea lipsește, moartea e aproape. De aceea Dr.-ul Ilea caută lupta cu pasiune, indiferent de proporția și de calitatea adversarilor.

Ultima înfăptuire cu care el se mândrește este *Conservatoru „Astrei“* din Sighet. Datorită entuziastului conducătorul acestui conservator, dl Stan, acest oraș de margine are o vleață muzicală surprinzător de bogată, de o aleasă calitate. S'au ținut și cursuri pentru conducătorii de coruri sătești, al căror rezultat a fost concursul de coruri dela adunarea generală din primăvara trecută, concurs cărui în acest an i se va da o amploare deosebită.

Interesul pentru școlile țărănești crește an de an. Dăm în altă parte lista școalelor întemelate în țarna aceasta. Aici ținem să subliniem felul în care doctorul Ilea urea să consolideze această instituție, atât de dragă lui. Toate despărțămintele noastre au primit apelul d-sale de subscripție pentru cele 11 broșuri, sortite să fie întâiele manuale, de un caracter modest, ale școalelor noastre țărănești. Ele vor trata: 1. Agricultură, 2. Pomicultură, 3. Creșterea vitelor, 4. Apicultură, 5. Cooperația, 6. Legile și așezămintele țării, 7. Morala creștină, 8. Igiena și medicina practică, 9. Acțiunea culturală la sate, 10. Femela satului, 11. Estetica satului. Pentru a putea fi răspândite cât mai larg în mijlocul satelor prețul lor nu va fi decât 15 Lei pentru fiecare. Broșura asupra „Apiculturii“ va apare în zilele acestea. Ea ne va da posibilitatea să apreciem calitatea acestor manuale.

Întreprinzătorul președinte al despărțământului dela Sighet nu are de gând să se mărginească însă numai la atât, pentru a-și consolida școlile țărănești. Despărțământul va intra în curând în posesiunea unui teren din marginea orașului, pe care se va construi o școală țărănească permanentă. Tot acolo se va ridica un fel de *han al foștilor elevi ai școlii*, unde aceștia să poată frage când vin la oraș. Terenul este destul de întins apoi pentru a lua naștere și o *pepinieră*, pusă de

asemenea în serviciul elevilor școlii. Supunem toate aceste realizări și proiecte meditației conducătorilor organizațiilor „Astrei“.

*

Despărjământul Mediașului are în fruntea lui un conducător înzestrat cu aceeași patimă a înfăptuirilor. S'a mai vorbit în paginile revistei noastre de viața nouă care a luat-o acest despărjământ de când e condus de dl Constantin Mușlea, directorul filialei băncii „Albina“, din localitate. Speranțele cărora a dat naștere noul conducător n'au fost fără rost. Activitatea despărjământului se desfășoară într'un ritm înviorător, coalizând în jurul lui toate forțele românești locale. O școală fărănească pentru femei a fost organizată în acest an, cu un rezultat care a umplut de entuziasm pentru această instituție nu numai pe elevele care au participat la ea, ci și pe profesori, cei mai mulți învățători și medici. În comuna apropiată Dârlos, va fi de asemenea organizată o astfel de școală. Descinderile pe sate sunt împreunate cu spectacole de teatru popular; ele iau proporțiile unor adevărate turnee. Acum în urmă a luat ființă o organizație de „Șoimi ai Carpaților“, în care conducătorul despărjământului pune mari nădejdi. D-sa speră să se apropie și de muncitorimea din numeroasele fabrici ale Mediașului. Sub semnul „Astrei“ românismul va renaște biruitor în acest centru, altădată ostil nouă.

*

Secțiunea feminină a „Astrei“. Educația femeii, atât a celei dela sate, cât și a celei dela oraș, abia în anii din urmă a făcut parte dintre preocupările mai susținute ale „Astrei“. Prin cele câteva școli pentru gospodine am găsit par'că calea apropierei de femeia satelor. Ele au avut prelungind rezultate uluitoare, recunoștința femeilor pentru învățăturile primite prefăcându-se uneori în lacrimi. Mai grea era problema apropierei de femeia orașelor, de muncitoare, ucenice și servitoare, al căror număr crește cu fiecare an. Prin cursurile pentru servitoare, organizate de doctorul Nicoară la Reghin, cursuri de care am amintit în nrul nostru din urmă, s'a găsit un admirabil mijloc de încadrare în „Astra“ a româncei dela oraș. Avem satisfacția de a constata că experiențele dela Reghin n'au fost izolate. Secțiunea feminină a „Astrei“, prezidată de dna Constanța Bogdan-Ducea, a organizat și ea asemenea cursuri duminicale, atât pentru servitoare, cât și pentru ucenice și muncitoare. Ele au avut loc în localul școlii primare „Avram Iancu“ din Cluj, în fiecare din cele cinci Dumineci, până la data când seriem aceste rânduri. Într'o oră se făceau exerciții de scris-celil, după care urma o șezătoare constatătoare dintr'o conferință, cântece și declamări, executate de elevele școlii secundare din Cluj. Cursurile s'au bucurat de o surprinzătoare frecvență.

*

Despărjăminte reorganizate. După o lungă inactivitate, despărjămintele noastre din Luduș (jud. Turda) și Beclean (jud. Someș), au fost reorganizate, alegându-și în frunte oameni noi, dornici de a da viață nouă acestor organizații. La Luduș a fost ales ca președinte dl

Dr. Valeriu Rusu, medic de circumscripție, care se remarcase și până acum în activitatea acestui despărțământ, prin numeroase conferințe la sate. Noul comitet, alcătuit în mare parte din tineri, promite să facă o școală jărănească și o organizație de Șolmi.

La *Beclean* președinte a fost ales dl Ioan Cărcu, controlor financiar. Comitetul acesta vrea să ne dăruiască, de asemenea, o școală jărănească și să reorganizeze cercurile culturale.

*

Școalele jărănești din acest an. Numărul lor, crescut față de anul trecut, ne silește să ne mulțumim cu o simplă înșirare, cu obligația însă de a reveni, fie în articole speciale, fie într-o broșură aparte. Iată despărțămintele unde au avut loc sau vor avea asemenea școale, în iarna și primăvara aceasta: *Alba-Iulia* (Școală pt. bărbați), *Oradea-Mare* (Șc. pt. bărb. și Șc. pt. gospodine), *Salonta* (Șc. pt. bărb.), *Brașov* (Șc. pt. bărbați la Sânpetru și Șc. pt. femei), *Oravița* (Șc. pt. bărb.), *Miercurea-Ciucului* (Șc. pt. femei), *Gheorgheni* (Șc. pt. bărb.), *Ghimeș-Făget* (Șc. pt. bărb.), *Sândominic* (Șc. pt. bărb.), *Voșlobeni* (Șc. pt. femei), *Ciuc-Sâmărtin* (Șc. pt. bărb.), *Cluj* (Șc. pt. bărb., șc. pt. femei), *Sighetul Marmăției* (Șc. pt. bărb. în comunele *Călinești*, *Desești*, *Hoteni*, *Bârsana* și *Sârbi*), *Târgu-Mureș* (Șc. pt. bărb., Șc. pt. femei), *Reghin* (Șc. pt. bărb. și două serii de școli pt. femei), *Bistrița* (Șc. pt. bărb.), *Ocland* (Șc. pt. bărb.), *Careii-Mari* (Șc. pt. bărb.), *Satu-Mare* (Șc. pt. bărb.), *Lugoj* (Șc. pt. bărb.), *Lipova* (Șc. pt. bărb.), *Sibiu* (Șc. pt. bărb.), *Săliște* (Șc. pt. femei), *Avrig* (Șc. pt. bărb.), *Gherla* (Șc. pt. bărb., Șc. pt. femei), *Medias* (Șc. pt. femei), *Dârlos* (Șc. pt. femei), *Dumbrăveni* (Șc. pt. bărb.), *Diciosânmărtin* (Șc. pt. bărb. în comunele *Cetatea de Baltă*, *Blăjel* și *Bahnea*), *Blaj* (Șc. pt. bărb., Șc. pt. femei), *Ozun* (Șc. pt. bărb.), *Halmei* (Șc. pt. bărb.), *Cristur* (Șc. pt. bărb.), *Band* (Șc. pt. bărb.), *Cetatea-Albă* (Șc. pt. bărb. în comunele *Plătărești* și *I. G. Duca*).

Afară de acestea au mai avut loc la *Târgu-Mureș* o școală superioară pentru meseriași.

Vești din despărțămintele „Astrei Basarabene“

Două dintre căminele culturale ale Cetății Albe — *Plătărești* și *Marazlăveni* — ne trimit îmbucurătoare știri asupra entuziasmului ce a domnit acolo cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Decembrie 1938.

La *Plătărești*, sub președenția dlui *M. Ispir*, s'a organizat de către Căminul cultural „*Astra*” o festivitate la care au ținut cuvântări în afara președintelui care a vorbit despre „*Ardealul nostru*”, dnii *Gr. Sereda*, *Inu. Ghiță Vas*. S'a format o procesiune la care au luat parte toți fruntașii vieții locale și norod mult și întinos. S'a dat — cu acest prilej — Ligii Antirevizioniste posibilitatea unei activități mai largi prin asigurarea concursului unor noi persoane. În cele din urmă s'a alcătuit o impresionantă moțiune, care culmina în jurământul: „*Pază veșnică hotarelor Patriei, cu toate puterile și până la ultimul fior al ființei noastre*“.

Căminul cultural „Astra“ din Marazlăveni a sărbătorit de asement Unirea Ardealului, de față fiind școalele, învățătorii, membrii Căminului, tinerii premilitari ș. a. A vorbit dl P. Belaus. Aceiași înălțătoare atmosferă, pe care au respirat-o și minoritarii ucrainieni.

Căminul cultural din Tarutino, ne comunică în sfârșit la rândul-i o dare de seamă asupra serbării sale dela 31 Decembrie 1936, cu care prilej s'a reprezentat și piesa „Florin și Florica“ de V. Alecsandri. Frumos succes material și moral.

Despărjământul central al Cetății Albe, de sub conducerea președintelui său, dl T. Iacobescu, se încrednicește dar de o activitate ce merită a fi însemnată aci.

Noua școală țărănească a desp. Ocland (Odorheiu)

Într'unul din ținuturile cele mai scumpe nouă pentru suferințele ce a avut de îndurat în trecut, „Astra“ a avut norocul să întemeteze un harnic despărjământ care, sub conducerea dlui Dr. Cionca Macedon, dă stăruitoare dovezi de susținută activitate. E vorba anume de desp. Oclandului, printre ale cărui realizări școala țărănească se evidenază cu strălucire.

În urma ajutorului dat de Comitetul central, școala s'a deschis din nou la 13 Ianuarie 1937 printr'o însuflețită cuvântare a dlui președinte al desp. care a spus — printre altele —: „Despărjământul de plasă „Astra“-Ocland, în dorința de a contribui cu toate puterile și eforturile sale la ridicarea nivelului cultural al fraților români secuizași, dar reveniți la credința și neamul românesc, a crezut de cuviință să continue munca sa începută anii trecuși și de aceea a hotărît să organizeze și anul acesta o școală superioară țărănească“.

Corpul didactic al școlii s'a constituit din dnii Dr. Cionca Macedon pentru Chestiuni administrative, inginer agronom Gherman Ioan pentru Chestiuni de agricultură, zootehnie și pomicultură, dl Duca Constantin: Educația națională, dl Deceanu Petre: Geografie, păr. Popa Sorin: Religia, director școlar Iuliu Mureșanu: L. română, istorie națională și cântece bisericesti, Dr. Iosif Boieru: Igiene, dna Deceanu Dorina: Dansuri naționale, împreună cu dșoara Maria Vasiliu, judecător Ioan Istrăteanu: Cunoașterea legilor, silvicultor Comșa Nic.: Silvicultură, Muntean Nic.: Ordinea și siguranța publică, supraveghetorul permanent al școlii fiind dl Valeriu Scorțea.

La cursurile școlii țărănești iau parte 31 elevi — țărani din comunele învecinate și în plus românii secuizași din Ocland.

Urăm nouilor cursuri aceleași rodnice rezultate ca și până acum și suntem siguri că datorită unor luminași profesori ca cei de mai sus, le vor avea.

Activitatea desp. „I. G. Duca“ (Odorheiu)

Impotriva neînțelegerilor care din nefericire s'au ivit în acest desp., atât de harnic până acum, conducătorii și-au dat toată silința să-și continue frumoasa activitate care le-a făcut cinste. Deși unele din proiectele programului de lucru nu s'au putut înfăptui, s'a desvoltat totuși anul trecut o muncă apreciabilă.

La 26 Octombrie 1935 s'a dat un reușit concert de muzică clasică și națională sub conducerea prof. V. Cenzariu. S'au făcut deplasări la sate, la Săcel și Budacut, unde au conferențiat dnii I. Salanțiu și V. Carp. Un deosebit succes au avut vizitele medicale gratuite ale dnei Dr. Constantinescu Elisabeta, privind igiena femeii. În casa de lectură a desp. au conferențiat dnii I. Salanțiu și Gh. Șerban-Cornilă; de asemenea a avut aici loc expoziția de pictură a prof. I. Bene și cursul de franceză al dlui prof. D. Iacob.

Chestiunea secuizării românilor din aceste ținuturi a fost dată în studiu unei subcomisiuni compusă din dnii prof. I. Salanțiu, V. Hanu, Sever Stănilă și Gh. Șerban-Cornilă, care au făcut mai multe deplasări spre a se documenta. Un foarte important gând al acestui desp. a fost planuirea înființării unui muzeu local cu scopul de a păstra obiectele cari ilustrează viața românească de pe aceste meleaguri. Dar sunt atâtea de înfăptuit în cadrul desp. „I. G. Duca“, încât nu poate decât să ne doară că atâtea distinse energii ale locului se irosesc în sterile neînțelegeri. Să dorim dar din tot sufletul o împăciuire grabnică și sinceră, căci nevoile momentului istoric o cer, iar neamul e mai presus de orice zădărnicii personale.

Sărbătorirea memoriei lui Partenie Cosma

Implinindu-se 100 de ani dela nașterea merituosului și în veel neuitatului bărbat politic și financiar, Partenie Cosma, care ani îndelungași a avut un rol precumpănitor și în conducerea „Astrei“ noastre culturale, anunțăm că și Sibiuul va sărbători memoria lui Partenie Cosma, în ziua de 9 Mai, a. e. „Astra“ centrală, de sigur, își va avea cuvântul de omagiu la această festivitate.

Dr. Tiberiu Brediceanu a împlinit 60 de ani

În 2 Aprilie a ajuns dl Dr. T. B. Brediceanu vârsta de 60 de ani în plină robustețe, plin de planuri muzicale și plin de râvnă de a lucra și pe mai departe în cadrele societății noastre.

Cuvine-se deci să-l sărbătorim și noi, în acest loc, unde se încrestează evenimentele culturale de seamă și sărbătorirea bărbajilor merituosi, în viață.

Muzica românească fără de numele compozitorului și a folkloristului muzical neostenit, T. B., nu se poate închipui. D-sa a eutreierat, încă din tinerețe, ținuturile și a adunat, ca o adevărată albină muzicală, cântecele de bucurie și de tristețe ale țarantilor, folosindu-le mai apoi, spre recunoștința cercurilor competente-muzicale, în opere cari vor rămâne în vistieria muzicală.

Fără de Asociațiunea noastră a nutrit și nutrește dl T. B. cel mai viu interes. Intotdeauna a sărit în ajutor, cu vorba și cu fapta. Dacă la inaugurarea Muzeului din Sibiu a contribuit cu acel „*Poem muzical-etnografic*“ (1905) — la adunarea noastră generală jubilară, din anul trecut, ne-a vrăjit cu minunatul tablou muzical-folkloristic: „*La seceriș*“, oferindu-ne momente de adâncă recreare sufletească, însuflețind un mediu rustic sănătos, medicină sufletească pentru timpurile noastre. Ca *președinte al Secției artistice și ca membru în Comitetul central* desfășoară o intensivă activitate, totdeauna îmbibată de bun simț și de idealism.*

Fostul nostru președinte *Vasile Goldiș*, fiind în 1927 ministru al cultelor și artelor, a acordat *premiul național de muzică*, de 100.000 de Lei, dlui T. B., trimițând sărbătoritului următoarea adresă:

„Domnule Brediceanu, cu prilejul sărbătoririi a cincizeci de ani ai vieții d-tale, ministrul cultelor și artelor îți acordă premiul său anual de compoziție muzicală, în valoare de 100.000 Lei.

„În domeniul muzical ești între cei dintâi descoperitori ai comorilor melodice, în cari s'a cristalizat prin veacuri simțirea frumoasă a poporului nostru.

„De zeci de ani desfășori această muncă, cu pasiune exemplară, cu metodă științifică și cu convingerea, că prin culegerile d-tale pui la îndemâna tuturor izvoarele permanente de inspirație, din cari să se adape adevărata școală de muzică românească. Din acest spirit s'au zămislit și propriile-ți compoziții ce ți-au adăugat încă un titlu de vrednicie artistică.

„Încununând astfel munca și talentul d-tale, avem satisfacția unei răsplătiri prea bine-meritate“.

Ceeace am putea adăoga este că epitetele meritate, folosite de fostul nostru președinte, sunt și astăzi valabile, că deceniul ce a urmat a însemnat o perseverență pe cărarea apucată și că și actualul președinte al „Astreii“ le-ar subscrie, firește, neavând puținja să alătore adresei o sumă de parole. Fie însă ca stima arătată și urările ce le aduc cu toții, din prilejul împlinirii celor 60 de ani să cântărească încă și mai mult decât sută de mii de Lei, sută care se duce, dar meritele rămân!

* * *

Dr. Tiberiu Brediceanu s'a născut, acum 60 de ani, în Lugoj, jud. Caraș-Severin. Este fiul fostului mare luptător național bănățean Coriolan Brediceanu.

Studiile și le-a făcut în Budapesta, Pojon (Bratislava), Viena, Roma, luând mai apoi doctoratul în științele juridice la universitatea din Cluj.

A fost secretar și substituit de director al inst. „Albina“ din Sibiu. Azi locuiește în Brașov, fiind directorul primei filiale a acestei bănci.

Pe lângă toată cariera d-sale de om de finanțe, s'a ocupat în mod intensiv cu artele, în special cu muzica românească din Banat, Ardeal, Crișana și Maramureș. A publicat 5 vol. de „Doine și cântece românești“ pe teme populare, pentru voce și piano și 5 vol. de „Jocuri românești pe teme populare“, pentru piano solo — lucrări premiate de „Societatea pentru fond. de teatru rom.“. Din încredințarea Academiei Române, a cules în a. 1900, 200 melodii populare din ținutul Maramureșului, iar în toamna anului 1921 a adunat, din încredințarea Ministerului cultelor și artelor, 400 doine, cântece, jocuri, colinde și bocețe, din 44 comune din Banat.

Alte lucrări însemnate de ale d-sale: „Poemul muzical-etnografic“ sau „Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul, în port, joc și cântare“, reprezentat pentru întâia dată în Sibiu (1905), din prilejul inaugurării Muzeului etnografic al Asociațiunii. — Acelaș poem s'a jucat și din prilejul serbărilor de inaugurare a universității din Cluj, în 1920, la Teatrul Național de acolo, în prezența MM. LL. Regelui și Reginei.

leoana dela țară: „La șezătoare“, reprezentată mai întâi la 1908, în teatrul orașului Sibiu, cu ocazia aniversării a 25 de ani dela moartea compozitorului Ciprian Porumbescu — iar de atunci încolo în aproape toate centrele mai mari, din întreagă România — chiar și în America. „Seara mare“, cu obiceiuri și cântece din ajunul Crăciunului, piesă în 2 acte, care s'a jucat cu deosebit succes la „Opera română“ din București, Cluj și alurea.

Consiliul Dirigent l-a chemat pe dl Tib. Brediceanu de referent în chestiuni de artă, la departamentul cultelor și instrucțiunii publice. În această calitate a organizat și a condus, în persoană, întâiul turneu oficial în Ardeal și Banat al „Teatrului Național“ din București — apoi a normalizat situația teatrelor străine și a contribuit la conscrierea și luarea în primire a muzeelor din aceste părți.

În August 1919, în ultima ședință a Marelui Sfat Național, a fost ales șef al resortului Ocrotirii sociale și Arelor în Consiliul Dirigent. În timpul funcțiunii d-sale s'a inaugurat Institutul surorilor de ocrotire din Cluj. Tot d-sa a inițiat întemeierea, în Cluj, a primei scene stabile române de drame și comedii — care și-a început activitatea în 1 Dec. 1919 — apoi a înființat primul conservator de muzică și artă dramatică în Ardeal, ca instituție de Stat și a deschis, în Mai 1920, Opera Națională din Cluj, prima operă de Stat în România. În 1927 a fost numit în comisiunea pentru Arhiva Fonogramică a Ministerului Instrucțiunii.

Pentru meritele d-sale pe terenul muzicii populare românești și a înființării Conservatorului și Operei din Cluj a fost decorat cu multe medalii. („Bene meriti“ cl. I, „Coroana României“, etc. etc.).

100 de ani dela nașterea lui Creangă.

Știa boierul basarabean Stroescu de ce alege pe „Harap Alb“ și „Amintirile din copilărie“ ale lui Ion Creangă să se răspândească în mii și mii de exemplare, cu literă citeață și în scoarțe trainice, prin satele noastre, sub auspiciile Asociațiunii. Voia să dea astfel hrană sufletească țăranului și să apropie viața sănătoasă a moldoveanului de viața tot atât de sănătoasă a celui din Ardeal. Doia să spună prin graiul lui Ion Creangă: iată, ce oameni posnași, de treabă, sânguitori, muncitori, se găseseră în binecuvântata Moldovă!

Și n'a greșit, pentrucă de când au apărut în „Convorbirile Literare“ „Amintirile“ sprintene, duhlii și pline de un deosebit farmec — opera aceasta a fost multor mii și mii de cetitori „cartea de căpătâi“. Chiar și în Anglia a plăcut

Seria odată cineva că și o carte poate fi medicină sufletească și că prin unele spitale se folosește și lectura pentru însănătoșirea bolnavilor. Un romancier de seamă din zilele noastre aducea ditirambi de laudă muzicii suave, curate, îngerești a lui Mozart, muzică comparată de alt scriitor cu jocul vesel al unui copilăș ce se scaldă, fericit

și râde și dă din mânuțe, — și constata romancierul că muzica aceasta l-a ajutat să se întrezeze, sufletește, într'un timp de convalescență.

Oricât s'ar părea de ciudată paralela — și lectura operelor lui Creangă ar putea avea rolul unei arii de Mozart, mai rustice, de sigur, dar tot atât de întremătoare. Nu numai prin spitalele noastre, dar și prin bibliotecile de pretutindeni, paginile lui Creangă ar fi în stare să descrețească frunțile, să legene în propozițiile lor pline de eufonie, chiar și pe celitorul cel mai pretențios, nu numai pe lectorul țaran, pentru care scrisul humuleșteanului este un bulgăre mare de aur sufleteș.

Se tot caută specificul unui ținut, al unui popor și mulți își bat capul să sintetizeze acest specific. Opera lui Creangă reoglindește pe țaranul moldovean de dinainte de războiu cu întreagă filosofia sa, cât se poate de bine.

Că s'a născut în 1 Martie, acum o sută de ani, sau cu un an sau doi mai înainte (biografia nu o știu exact) — vorba e să fie sărbătorit și acum și în fiecare an, de se poate, pentru ca faima-i meritată să se răspândească pretutindenea.

Să nu fie sat, oricât dela spatele lui Dumnezeu ar fi el, în care să nu fi pătruns vorba firavă a moldoveanului Creangă. Bibliotecile să socotească drept o deosebită cinste să aibă operele sale și în ediții mai mici, ieftine, dar și în edițiile ilustrate de care va fi vorba mai jos. („Bibl. p. toți“, „Bibl. scriit. rom.“, etc.)

Să se țină „șezători culturale“, de comemorare, după cum s'au și ținut într'unele despărțăminte de ale noastre, aducându-se prinos de laudă aceluia, care a știut să redea atât de minunat vleața sănătoasă dela țară.

În 1926 aducea revista noastră un articol „Opera lui Creangă și pictorii noștri“, atrăgând deosebita atenție a desenatorilor și pictorilor noștri asupra bogăției de imagini, ce poruncese să fie scoase la iveală și cu ajutorul creionului și al penelului, din opera lui Creangă.

De atunci ne-a fost dat să înregistrăm unele ediții cari s'au folosit de penelul și de creionul de desenator ager al câtorva din artiștii noștri și astfel avem acum exemplare ca cele din editura G. Filip (cu ilustrații de A. Murnu) și editura „Cartea Românească“ (cu ilustrații de Stoica).

Aceste volume sunt vrednice de recomandat. În mijlocul tinerețului și al fărânimii sunt propaganda culturală cea mai minunată, deoarece ilustrațiile reușite ispitesc la lectură și așa se sparge ghiața, spre folosul răspândirii misticii cărții bune.

Cineva a scris pe un volum de „Povești“ de ale lui Creangă următoarele rânduri — și credem că a nimerit cuiul în cap:

*Creangă? Un codru 'ntreg, măreț, cu grai!
Te plimbi adesea și te simți ca 'n rai,
Al' dată râzi de gluma sănătoasă
Și te 'nfrățești cu omul dela coasă.*

*Ca Sfarmă Piatră ai „pielea găinii”,
Măciucă părul! Uiji mâncarea cinii.
Și-ai tot ceti, ai tot sporovăi,
Cu „moșul” Creangă — vârstnici și copil!*

Nr. 979/1937.

Sibiu, la 13 Martie 1937.

Domnule Președinte,

Avem onoare a Vă aduce la cunoștință, că în anul acesta adunarea generală a instituțiunii noastre a fost fixată pentru zilele de 11 și 12 Septembrie, a. c., la Timișoara și în conformitate cu art. 7 din Regulamentul pentru despărțăminte și cercuri culturale, Dă rugăm, să deșignaji delegații despărțământului D-Voastră la această adunare.

De asemenea în conformitate cu art. 7 alin. ultim al aceluiaș regulament Dă rugăm, să binevoiți a trimite raportul despre activitatea despărțământului D-Voastră în cursul anului 1936/37 conducerii despărțământului central județean, căruia aparține despărțământul D-Voastră, pentru ca acesta la rândul său să-l încadreze în raportul general despre activitatea desfășurată pe teritoriul județului și să-l transpună biroului central, cel mai târziu până la 31 Mai, a. c., spre a fi utilizat în darea de seamă a Comitetului central către adunarea generală din anul acesta.

Termenele pentru adunările generale ale despărțămintelor de plasă și central județene sunt fixate în art. 6 al Regulamentului pentru despărțăminte și cercuri culturale și Dă rugăm să respectaji — după posibilitate — aceste termene, de oarece dacă despărțămintele central județene sau biroul central nu va primi până la data susamintită raportul D-Voastră acesta nu va mai putea fi trecut în darea de seamă a Comitetului central și astfel s'ar ivi de sigur supărări din partea Domniei Voastre și părerea noastră de rău, că activitatea culturală a despărțământului D-Voastră nu a putut fi relevată în fața adunării generale.

Rugându-Dă eu toată insistența să binevoiți a ține seama de cele de mai sus, primiți asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

Dr. Gh. Moga m. p.,
vicepreședinte.

Nicolae Băilă m. p.,
secretar.

O societate pentru răspândirea lecturii sănătoase. E pe cale să ia ființă o societate franceză pentru apărarea și răspândirea cărții celei bune: „Alianța Națională a Cărții“, după modelul englezesc: „National Book Council“ (Consiliul Cărții Naționale).

În palatul scriitorilor francezi s'a ținut ședința de constituire, sub conducerea bunului scriitor, a academicienului G. Duhamel. Președintele Societății oamenilor de litere, dl Vignaud, a înștriat primejdiiile, cari amenință răspândirea cărții: concurența radiofoniei și a cinematografului, concurența ziarelor, anumite condiții ale vieții de asilăzi (strămtorarea din locuințe, unde se pot cu greu amenaja bibliotecile) etc. Pe lângă acestea, anumite măsuri de ale guvernului, taxe, cari îngreunează răspândirea cărților.

Ce propune Societatea scriitorilor? *Lecturi în școli, pentru copii; lecturi publice, pentru adulți; creierea de biblioteci deschise întregă ziua și seara, nu numai în orașe și sate, ci și în uzine, în marile stabilimente industriale, în cazărmi, chiar și în temnițe, pași întreprinși în sensul acesta pe lângă camerele de comerț, companiile de navigație, centrele turistice, sindicatele de inițiativă, etc.*

Dl Duhamel a anunțat că „Alianța Națională a Cărții“ vrea să adune într-o singură grupare pe scriitorii, editori, librari, librari-comiși, ilustratori, imprimerii, vânzătorii de papetărie și pe... consumatorii de carte, între ei și pe bibliofili și amatori. Dor urma *serii de conferințe* menite să clarifice gravitatea situației și să strângă rândurile, pentru ca să se țină piept „primejdiei mortale“ ce amenință cartea, a cărei cauză sfântă este identică cu aceea a spiritului.

Secretara Societății a prezentat programul Alianței. Înainte de toate: vânzarea să fie încredințată unui *intermediar calificat* — de aici trebuința elaborării unui statut al librarului profesional. Apoi: *modicitatea prețului cărții, scăderea prețului fiind a condiție sine qua non; o publicitate colectivă.* „Evangelia cărții este pe care o înțelegem noi să o răspândim — pentru aceasta nu stăm la îndoială de a ne folosi de mijloacele, pe cari lumea modernă ni le propune“. Cari sunt mijloacele? „Inimicii naturali“: radioul și cinematograful... Alianța va publica *tratat de propagandă, va răspândi afișe, va redacta cataloage, va precontiza crearea „bonurilor de cărți“, ca în Anglia („bonuri“, cari lasă publicului să ofere cărți drept cadou, dând pulința persoanei respective să-și aleagă cartea care-i place), va înființa comitete locale pentru promovarea gustului de lectură bună etc.*

*

Cruciada pentru cartea bună. Iată cum pledează pentru „Alianța Națională a Cărții“, pe cale de a se înființa în Franța, scriitorul Leon Daudet, fiul lui Alphonse Daudet: „Cartea este, de fapt, fundamentul cunoștinții și al civilizației. Ea este conform unui cuvânt celebru „încărcată de trecut și împovărată de viitor“. Ea este legătura cea mai puternică, cea mai durabilă, între cetățenii aceleiași țări, între cetățenii tuturor țărilor. Ea dezvoltă atenția, reflexiunea și meditațiunea. Ea potolește durerile și ne smulge din brațele grijurilor și a relelor ce ar putea să ne copleșescă. Marile evenimente, politice și sociale, pornesc din carte și revin în ea. Ea este, cu plugul, cu corabia, cu

roata, cu pâinea și cu vinul, marea invenție a omenirii și le întrece pe toate, deoarece ea este vehiculul, conducătoarea descoperirii. Dar virtuțile esențiale ale cărții n'au trebuință de a fi dovedite. Le constatăm în fiecare zi. Cred că am cedit mult de tot. Regretul meu va fi, părăsind această lume, de a nu fi cedit mai mult. Când (Pierre) Loti îmi spunea cu mândrie: „— N'am cedit nimic“, îi replicam: „— Te-ai lipsit de o mare bucurie și de o mare ocrutare“. În sfârșit, pe inimicul nostru intim, care este orgoliul, cartea îl înfrânează, arătându-i ceea ce s'a săvârșit și ceea ce s'a rostit înainte de a ne fi născut noi. Cartea sfințită se numește Biblia (Biblos). Cartea franceză, din cauza unor deosebite circumstanțe, este în timpul de față *primejdulă*“.

*

Propaganda pentru cartea bună — în Franța. La expoziția internațională dela Paris, care se deschide în luna Mai, va fi o secție deosebit de însemnată: cea rezervată literaturii. Conducătorii acestui despărțământ, numit „Expresia gândirii“, își dau osteneala ca el să fie „celula-matră“ a Expoziției, cu cărțile, cu bibliotecile sale model, cu tot ceea ce țara a produs mai de seamă în privința scrisului imprimat.

Președintele grupului acestuia X. este dl Gaston Rageot, care a mărturisit: „Ca să expul cărți nu este o problemă atât de ușoară, cum și-o închipuie omul de duzină. Nu este de ajuns să le aliniezi într'o ordine frumoasă, ci trebuie să *alegi* și să ai o manieră de a expune, care să fie favorabilă, totodată și dezvoltării generale a culturii. Mulțumită dlui André Gillon, președ. clasei 51, se

va realiza, pentru întâia dată în Franța, unul din cele mai curioase modele de prezentare de care ne-a reușit până acum să punem la punct. Într'o uriașe sală a „Trocadéro“-ului (52 m. lungime și 11 lărgime) vor fi grupate mai mult de 15,000 de volume... Ca să se trezească în fiecare vizitator-cetitorul, care dormitează, mai mult sau mai puțin, e nevoie să-l câștigi mai curând, decât ca să-l constrângi, să-l atragi și nu să-l respingi“. Conducătorul a luat „prea-fericita inițiativă de a împărți această uriașă bibliotecă de 15,000 de volume într'o serie de biblioteci specializate. Astfel fiecare va găsi aici, aproape dintr'odată, biblioteca ce corespunde întocmai *gradului său de cultură*, gusturilor sale sau preocupărilor sale profesionale. — Amatorul de romane, cel ce se interesează de arheologie sau de belle-arte, d-na care vizitează saloanele sau mama de familie, literatul și autodidactul vor găsi în vreuna din alveolele acestei biblioteci-model volumul sau volumele, pe cari — într'alte împrejurări — nu și le-ar fi putut procura decât după lungi căutări“. „Marele merit“ rezidă în „a fi voit de a provoca în fiecare vizitator al Expoziției, fie el oricât de umil, acel mic șoc emoțional, care — aducându-i sub ochi cartea de care are trebuință, — *il va îndemna să și-o procure* Astfel înțeleasă, organizarea acestei clase depășește în mod remarcabil limitele obișnuite și poate avea un răsuneț, de care va beneficia întreg spiritul public... o operă de viață intelectuală...“

Un început similar se află — mai în mic, firește — și la editurile „Fundațiilor Regale Române“ din București.

Bibliografie.

- Reviste și ziare primite la redacție:*
- Arhiva** (Iași) Nr. 1—2, 3—4 (1936).
- Arhivele Olteniei** (Craiova) Nr. 83—85, 88—88 (1936).
- Bulet. Istit. Econ. Rom.** (București) Nr. 4—6, 10—12 (1936).
- Cele trei Crișuri** (Oradea) Nr. 5—6, 7—8, 9—10 (1936), 1—2 (1937).
- Căminul cultural** (București) Nr. 7, 8, 9—10, 11—12 (1936).
- Convorbiri Literare** (București) Nr. 4—7, 8—10, 11—12 (1936).
- Clipa** (Tg. Mureș) Nr. 1, 2, 3, 4, (1936).
- Cultura creștină** (Blaj) Nr. 6, 7—8, 9, 10, 11—12 (1936), 1, 2—3 (1937).
- Făt-Frumos** (Cernăuți) Nr. 4, 5, 6, (1936).
- Femeia satelor** (Deva) Nr. 7—8—9, (1936), 1, 2 (1937).
- F. N. R.** (București) Nr. 7, seria II, 1937.
- Gând și slovă oltenească** (Craiova) Nr. 4—5 (1936).
- „Gregorianum“** (Roma) vol. XVII., Fasc. III. și IV. (1936), vol. XVIII., Fasc. I. (1937).
- „Gazeta cărților“** (Ploești) Nr. 5—6, 7—10, 11—12, 13—14, 15—16, 17—20 (1936), 1—4 (1937).
- „Hotarul“** (Arad) Nr. 6, 9—10, 11—12 (1936), 1, 2, 3 (1937).
- „Izvoarașul“** (Bistrița-Mehedinți) Nr. 7—8, 9, 10, 11—12 (1936), 1, 2 (1937).
- „Jiul“** (Tg. Jiu) Nr. 5—6, 10—12 (1936).
- „L'Europa Orientale“** (Roma), Fasc. VII—X, XI—XII (1936), I—II (1937).
- „Luceafărul“** (Timișoara), Nr. 7—8, 9, 10, 11, 12 (1936), 1, 2 (1937).
- „Neamul Românesc p. Popor“** (Vălenii de Munte) 1—7 (1937).
- „Népünk és nyelvünk“** (Szeged) Nr. 7—10, 11 (1936), 1 (1937).
- „Opinia“ bucareșteană** Nr. 12—13, 14—15, 16—17, 26, 27, 28 (1936), 29—30 (1937).
- „Pagini Literare“** (Turda) Nr. 12 (1936), 1, 2—3 (1937).
- „Plugarul“** (Brăila) Nr. 11, 12 (1936), 1, 2—3 (1937).
- „Ramuri“** (Craiova) Nr. 5—7, 8—10, 11—12 (1936), Febr., Martie (1937).
- „Rânduri“** (Beiuș) Nr. 10, 11, 12 (1936).
- „Răsăritul“** (București) Nr. 7—8, 9—10, 11—12 (1936), 1—2, 3—4 (1937).
- „Renașterea Națională“** (București) Nr. 31, 32 (1936).
- „Reportaj“** (T. Severin) Nr. 5—7, (1936).
- „Revista enciclopedică“** (Cluj), Nr. 10 (1936).
- „Revista teologică“** (Sibiu) Nr. 7—10, 11—12, (1936), 1, 2, 3, 4 (1937).
- „Fapta“** (Călărași), Nr. 3 (1936).
- „Rev. Fund. Regale“** (București) Nr. 7, 8, 9 (1936).
- „Rev. științifică N. Adamachi“** (București) Nr. 2, 3—4 (1936).
- „Revue de Transylvanie“** (Cluj) Nr. 4 (1936), 1, 2 (1937).
- „România Aeriană“** (București) Nr. 11—12 (1936), 1, 2, 3 (1937).
- „Satul“** (București) Nr. 68—9, 70, 71, 72, 74 (1936), 75, 76, 77 (1937).
- „Scântea“** (Gherla) Nr. 6—7, 8—9, 10—11, 12 (1936), 1—2 (1937).
- „Școala țaranului“** (București) Nr. 1, 2 (1937).
- „Sic Cogito“** (Cluj) Nr. 6, 7, 8—9, 10, 11, 12 (1936), 1, 3 (1937).
- „Societatea de mătne“** (București) Nr. 6 (1936).
- „Solia“** (Năsăud) Nr. 2, 3 (1936).
- „Solia Dreptății“** (Orăștie) rev. săpt.
- „Vieaja Basarabiei“** (Chișinău) Nr. 3—4, 5—6, 7—8, 9, 10, 11—12 (1936), 1—2 (1937).
- „Vieaja Literară“** (București) Nr. 8, 9 (1936), Febr. (1937).